YIL: 1 SAYI: 16 NİSAN 2022 AYLIK KÜLTÜR, SANAT VE AKTÜEL DERGİ

ÇAYDAÇIRA

Batık Şehirin İzinden

Hoş geldin on bir ayın Sultanı…

SALGINDAN SONRA
DİNDİK
GAKGOMUN AYLIK MİZAH GAZETESİ
Tel: 0424 236 12 84 - 0533 565 42 41
SİZ HENÜZ ABONE OLMADINIZ MI?
ABONE OLMAK İSTEYENLER 05335654241 NOLU TELEFONU ARAYABİLİRLER

İÇİNDEKİLER

Hazar Gölü'nün Batık Şehri…

Elazığ'da Oyacılık ve Oyanın Dili…

İtfaiye Amiri; MAMO Paşa…

Avrupa'da 'Elazığlı' var…

Elazığ'ın Takı Kültürü…

ÇAYDAÇIRA

AYLIK KÜLTÜR-SANAT VE AKTÜEL DERGİ
YIL: 1 SAYI: 16 NİSAN-2022

İMTİYAZ SAHİBİ ve
YAYIN YÖNETMENİ:
YÜCEL ÇAKMAK
cakmakyucel@gmail.com

KATKIDA BULUNANLAR:
İ. EKREM KATI (ELAZIĞ)
MURAT SEVİNÇ (İSTANBUL)
AHMET BULUT (ELAZIĞ)
BİLAL CİVELEK (İSTANBUL)
ŞERİF AYDEMİR (İSTANBUL)
GÖKÇE KARAGÖZ (ABD)
Prof. Dr. RAMAZAN DEMİR (ANTALYA)
MUHAMMET KURŞUN (ANKARA)
İLHAN KILIÇ (ALMANYA)
AHMET FARUK PAMUKÇU (İSTANBUL)
OYA ORHAN (ELAZIĞ)
BEDRİ YÜCEL (ELAZIĞ)

YÜCEL ÇAKMAK

MERHABA…

Hazar Gölü'nde suyun 1830'lu yıllardan itibaren yükselmesiyle su altında kalan ancak gölün güneybatısında **"Kilise Adası"** olarak adlandırılan noktadan bir kısmı görülen **"Batık Şehir"** kalıntılarıyla ilgi çekiyor.

Bu sayımızda **"Batık Şehir"**i sizlere tanıtacağız. **Elazığ'da Oyacılık ve Oyaların Dilini** ise **Oya Orhan** anlatıyor. İlimizin tanınmış Heykeltraşı ve Elazığ'ın Değerli Hocası **Nurettin Orhan**'ın kızı **Oya Orhan**'da aramıza katıldı.

1950 veya 60'lı yıllarda İlimizde birçok kahve bulunurken, merkezde bulunan üç kahvehane şehrin kültüründe önemli bir yer tutuyordu. **Öğretmenler Lokali, Muallimler Kahvehanesi ve Berber Şevki Kahvesi**, Elazığ'ın en çok ilgi gören kahvehaneleridir. Bu kahvehaneleri araştırdık.

Elazığlıların **"karagün"** dostu dedikleri **MAMO PAŞA** olarak da tanınan **Mehmet Yalçınkaya**'yı tanıtacağız. Madalyalı üniformasıyla dikkat çeken Mamo Paşa, Elazığlılar için bir halk kahramanıydı.

Almanya'da bulunan arkadaşımız İlhan Kılıç nihayet sessizliğini bozdu.

Merkezi **Almanya Wiesbaden**'de bulunan **'Avrupa Elazığlılar Derneği',** Elazığlılar arasında iletişim köprüsü oldu.

Yeni bir yapılanmayla yeni bir merkezde faaliyetlerde bulunacaklarını söyleyen Derneğin Genel Sekreteri **Dr. Ahmet Yılmaz**, sorularımızı cevaplandırdı.

Elazığ'ın takı kültürünü kaleme alan **Bedri YÜCEL**, Elazığ'da kuyumculuk tarihini de dile getirdi.

Değerli bir büyüğümüzü daha yitirmenin üzüntüsünü yaşıyorum. **"Harput Hikayeleri"**nin değerli kalemi **Mehmet Sait Karaçorlu**'yu kaybettik.

O'nu önce Elazığ şivesiyle yazılan hikayeleriyle tanıdım. Hikayelerini dergimizde yayınlamak için 2021 yılı şubat ayında telefonla ulaştım. Kısa bir sohbetin ardından tanıştık ve hikayelerini yayınlama iznini aldım. Kendisi İzmit'te yaşıyordu. Hikayeler bittikten sonra güncel yazılarıyla devam edecekti. Bu arada bir röportaj yapma sözü vermişti. 2021 yılı başında abisini kaybetmişti. Röportaj için ileri bir tarih sözü almıştık Ama nasip olmadı.

Rabbim mekanını cennet eylesin. Sevdiklerine sabırlar diliyoruz.

BU ŞEHİR AZİZ ŞEHİR

Harput tüm değerlerin ana vanası
Lügatte babadır Gakgonun manası
Sara hatun hanlar sultanlar anası
Yiğit hanım ağa beyimiz var bizim

Hafızlar coşunca bülbüller ötüştü
Bu aşkla çayda çıra yanıp tutuştu
Her dem edip molla evliya yetişti
Medeni yapılı huyumuz var bizim

İl beyi komutan sultan balak gazi
Her zaferi kutlandı böyle bir mazi
Ne vicdanlar tarttı kurulan terazi
Manevi havalı suyumuz var bizim

Elazığ Mevlana'nın geçiş yoludur
Vatana aşık devletin sağ koludur
Erenlerin yurdu bereket doludur
Çok tarihi ilçe köyümüz var bizim

Anlamlı şapkanla duyurdun adını
Zengin mutfağı verir damak tadını
Başkadır yöremin hamarat kadını
Gönül sofrasına çayımız var bizim

Şiir başkentim bu şehir aziz şehir
Cennet ırmağımız Fırat kalpte şiir
Ahmet bir divane hiç olur mu şair
Türk nesilli asil soyumuz var bizim

Ahmet DEMİR

Bereketin, bolluğun ve paylaşımın yoğun şekilde yaşandığı, yılın en hayırlı ayı olarak büyük özlemle beklenen ***Ramazan*** *ayına girildi. Paylaşımların ve kardeşliğin arttığı bu mübarek ayda iftar sofraları kurulacak ve sahurlar gerçekleşecek. İslam'ın beş erkânından biri olan ve müminleri kötülüklerden arındırıp manevi anlamda temizleyen* ***Ramazan*** *ayına bir kez daha erişmenin mutluluğunu yaşıyoruz.*

Ramazan *ayının tüm Müslümanlara barış, mutluluk ve sıhhat getirmesini yüce Rabbimizden niyaz ediyoruz.*

Kadir Gecesi'ni 27 Nisan 2022 tarihinde idrak ederken, Ramazan'ın son günü olan arefe günü 1 Mayıs olacak. Ramazan Bayramı'nın ilk günü 2 Mayıs, son günü ise 4 Mayıs olarak gerçekleşecek.

"Elazığ Şivesi"yle kaleme aldığı yazılarıyla bir sene boyunca dergimizde yazan Mehmet Sait Karaçorlu vefat etti.

Harput Hikayeleri öksüz kaldı

ÇAYDAÇIRA/İSTANBUL

"Harput Hikayeleri" adlı kitabıyla Elazığ Şivesiyle yazılmış hikayelerin yazarı ve Çaydaçıra Dergisi'nde yazıları yayınlanan Mehmet Sait Karaçorlu'yu Mart ayında kaybettik.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler eski Daire Başkanı, şair, yazar, ilim ve fikir adamı Mehmet Sait Karaçorlu hayata gözlerini yumdu.

Emekli olduktan sonra kitap işlerine ağırlık veren, Mesnevi üzerine çalışmalar yapan Mehmet Sait Karaçorlu tedavi gördüğü İzmit Konak Hastanesi'nde, hayata gözlerini yumdu.

Çaydaçıra Dergisi'nde de yazıları yayımlanan Mehmet Sait Karaçorlu'ya Allah'tan rahmet, kederli ailesi, akrabaları ve sevenlerine başsağlığı dileriz.

M. SAİT KARAÇORLU KİMDİR?

1953 yılında Afyon'da doğan ama aslen Elazığ Harputlu'dur.

1980 yılından bu yana İzmit'te yaşadı. 1981-1985 yılları arasında İzmit İHL'de öğretmenlik yaptı. Bir süre ilmi çalışmalarda bulundu.

2004-2009 yılları arasında Kocaeli Büyükşehir Belediyesinde Kültür Daire Başkanlığı görevini yürüttü. O tarihten sonra emekliliğe ayrıldı. 4 çocuk babasıydı.

Mehmet Sait Karaçorlu, kendisine ait Harput Hikayeleri, Anka Kuşu ve Osmanlı Tarihi adlı kitapları ile bazı çeviri ve sadeleştirme eserleri bulunuyordu.

Mehmet Sait Karaçorlu'nun ölümünün ardından bir yazı yazan Mehmed Sıtkı DÖNER şunları dile getirdi: "Mehmet Sait Karaçorlu, tam bir Harputluydu. Her ne kadar Rahmetli babası Hacı Rüştü KARAÇORLU'nun memuriyet görevi nedeniyle bulunduğu Afyon ilinde dünyaya gelmişse de O, bütün varlığı ile kendisini Harputlu hissediyordu.

Mehmet Sait KARAÇORLU'nun Rahmetli babası Hacı Rüştü KARAÇORLU, eşi benzeri görülmemiş bir okuyucu (kari) idi. Türk edebiyatında yayınlanmış bütün eserleri (mübalağa değil, Elazığ, Manisa, Akhisar, vs illerin Halk kütüphanelerinde bulunan kitaplarda "okundu" anlamında imzası mevcuttur.) okuduğuna dair beyanlarına şahit olmuştuk.

Mehmet Sait KARAÇORLU'nun Rahmetli Annesi Hacı Muhsine KARAÇORLU, Televizyon kanallarında "Kitap Kurdu" olarak tanıtılmıştı. Rahmetli karı koca, okuma hususunda birbirleriyle yarışırlardı. Ben okuma zevkini Annemiz, Rahmetli Hacı Muhsine Hanım'dan almıştım. Yad ediyorum…

Mehmet Sait KARAÇORLU, salt bir edebiyatçı, salt bir yazar, salt bir senarist, salt bir şair (kendisi kendi şairliğini kabullenmezdi), salt bir tiyatro yazarı, salt bir araştırmacı salt bir sanat adamı... Değildi. O, aynı zamanda mükemmel bir Türk dilbilimci, dilci, dört başı mamur bir Osmanlıca gramercisi, bir şerhçi, bir çevirmen, bir edebi eleştirmen, bir yayıncı (Ahenk Dergisini yayınlamaktaydı) ve hayatı fakirane yaşayan bir mütefekkirdi…

Mehmet Sait KARAÇORLU, benim çok sevdiğim bir arkadaşım, her yönü ile mükemmelliğini takdir ettiğim bir Harputlu idi.

Allah gani gani rahmet eylesin."

Su altındaki tarihi zenginlik…

Batık Şehirin izinden

Elazığ Hazar Gölü'nde suyun yükselmesiyle su altında kalan "Batık Şehir"in UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'ne dahil edilmesi için başvuru yapıldı.

ÇAYDAÇIRA/ELAZIĞ

Elazığ Sivrice Hazar Gölü'nde bulunan ve halk arasında "Batık Şehir" adıyla bilinen tarihi yerleşim alanının UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'ne dahil edilmesi hedefleniyor. Hazar Gölü'nde suyun 1830'lu yıllardan itibaren yükselmesiyle su altında kalan ancak gölün güneybatısında "Kilise Adası" olarak adlandırılan noktadan bir kısmı görülen "Batık Şehir" kalıntılarıyla ilgi çekiyor.

Su altı arkeolojik kazı yapılamıyor

Sivrice Belediyesi, alanın Dünya Miras Geçici Listesi'ne kabulü için geçen yıl UNESCO'ya yapılan başvurunun olumlu sonuçlanmasını bekliyor.

Batır Şehir'de bugüne kadar yapılan kısıtlı su altı araştırmalarında 11. yüzyıla ait kalıntıların yoğunlukta olduğu anlaşılıyor. Ancak çevresindeki arkeolojik buluntulardan 4 bin yıl öncesine ait izler barındırdığı da tahmin ediliyor. UNESCO'nun tescillemesiyle Batık Şehir'in dalış turizmi açısından cazibe merkezi haline gelmesi bekleniyor.

öre halkının çeşitli efsanelerine de konu Batık Şehir, su altı arkeolojik kazı yapılamaması nedeniyle ilk yerleşim tarihi belirlenemediği için gizemini koruyor.

“Ciddi anlamda bir tarihi barındırdığına inanıyoruz”

Sivrice Belediye Başkanı Ebubekir Irmak, jeolojik dönemlerde tektonik çökme sonucu oluşan Hazar Gölü'nün doğal güzelliklerinin yanı sıra mavi örtüsünün altında bulanan ve "Batık Şehir"in çok önemli tarihi bir zenginliği de barındırdığını belirtti.

Irmak, gölün güneybatısındaki "Kilise Adası"ndan kalıntıları çıplak gözle görülebilen Batık Şehir ile ilgili şöyle konuştu:

"Burada ciddi anlamında tarihi kalıntılar var. Belediye olarak bunun gün yüzüne çıkarılmasını istiyoruz. Asırlar boyu süren bir yaşamın olduğunu görüyoruz ve bunu çok önemsiyoruz. Dünya literatürüne girebilecek olayların yaşandığı bir yerleşim alanı olduğuna inanıyoruz. Burası bir medeniyete ev sahipliği yapmış sonuçta, ciddi anlamda bir tarihi barındırdığına inanıyoruz."

UNESCO su altı arkeolojik araştırmaların önünü açacak

Yerleşim alanının su altında kalmasından dolayı bugüne kadar tarihiyle alakalı kapsamlı bir arkeolojik araştırma yapılamadığını vurgulayan Irmak, bu nedenle bölgeyi tarihte ilk olarak kimlerin yerleşim alanı olarak kullanıldığını gizemini koruduğunu anlattı.

Irmak, Batık Şehir ile ilgili bilgilerin yapılacak bir su altı arkeolojik araştırmayla gün yüzüne çıkarılmasını arzu ettiklerini belirterek şunları söyledi:

"Buradaki yaşamın bir an önce gün yüzüne çıkarılmasını istiyoruz. Geçen yıl aralık ayı sonunda Batık Şehir'in UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'ne dahil edilmesi için

başvurumuzu yaptık. İnşallah buradan olumlu bir sonuç alırsak bölgeyi sadece Türkiye'ye değil dünyaya tanıtmış olacağız. Bu gelişme burada yapılabilecek su altı arkeolojik araştırmalarının da önünü açacak."

Su altında birçok kalıntı var

Kendisinin de bölgede dalış yaptığını, su altında gördüğü kilise kalıntılarının, kale surlarının, çanak, çömlek ve sırlı tabak parçalarının, yonca ağızlı sofra amforalarının Selçuklu, Bizans ve Osmanlı döneminden kalma izler barındırdığını vurgulayan Irmak, tarihi yerleşimin su altı turizmi açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu anlattı.

Irmak, Batık Şehir'in UNESCO'ya yapılan başvurunun kabul edilmesiyle su altı turizmine kazandırılması için projeler geliştireceklerini söyledi.

Yazılı kaynaklardan bazı bilgilere ulaşıldı

Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü Başkanı Prof. Dr. Ahmet Aksın da, yazılı kaynaklardan Batık Şehir'in yakın tarihi ile ilgili bazı bilgilere ulaşabildiklerini belirtti.

Bölgeyle alakalı olarak Selçuklu döneminde yaşamış Ermeni asıllı yazar Urfalı Mateos'un Vekayiname adlı eserinde buradan bahsettiğini açıklayan Aksın, şöyle konuştu:

"Bizans döneminde burada küçük bir kale yapısının olduğunu biliyoruz. Hristiyanlıktan sonra burada bir manastır inşa edildiğini de biliyoruz. Bununla ilgili önemli bir bilgiyi Urfalı Mateos'un eserinde görmekteyiz. Buranın Hristiyanlık inancında önemli bir kutsal mekan olduğundan bahsediyor ve burayı 'Dzok' diye adlandırıyor. 1025 yılındaki bu bilgiyi ilk o veriyor. Tabii Selçuklu döneminde Hristiyanların kutsallık atfettiği bu manastır önemi

kuruyor ve manastırın etrafında bir yerleşim ortaya çıkıyor. Osmanlı döneminden kalan kaynaklardan daha fazla bilgiyi öğrenebiliyoruz."

Evliya Çelebi de anlatıyor

Aksın, 1608 yılında ise bölgeyi ziyaret eden Polonyalı Simeon'un Seyehatnamesi'nde bölgenin anlatıldığını belirterek, şunları söyledi:

"Polonyalı Simeon o dönemde artık bir kısmı suların altında kalmış mevkide kendisinin de kayıkla Kilise Adası'na giderek ibadet ettiğini ve orada bulunan kutsal bir haçı kendisine gösterdiklerinden bahsediyor. Osmanlı döneminde yine burada bir yerleşim olduğunu ve devam ettiğini görüyoruz. Kilise Adası'nın en tepesinde manastır bulunuyor ve aşağıya doğru evler yer alıyor. Sular 1800'lü yılların başına kadar fazla yükselmiyor. 1830'lu yıllara gelindiğinde sular olağanüstü bir şekilde hızla yükseliyor artık evlerde su altında kalmaya başladığı için kıyıda yeni evler inşa edip buralara taşınıyorlar."

Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde de yöreye ait bilgilerin yer aldığını anlatan Aksın, "O da bölgedeki kilisenin Hristiyanlık inancı açısından önemli bir kilise olduğundan bahsediyor" dedi.

Aksın, gölün daha alt tabakalarında bugüne kadar bir araştırma yapılamadığından bahsetti ancak yapılması halinde, Batık Şehir'in tarihiyle ilgili daha gizemli noktaların gün yüzüne çıkacağını düşündüğünü söyledi.

“Amfora” mezarlar görüntülendi

Türkiye’nin ikinci büyük tektonik gölü Hazar’da bulunan 4 bin yıllık batık şehirde Valilik koordinesinde Su altı Kültür Mirası eğitmeni şefliğinde yapılan çalışmada, Amfora (küp) mezarlar ile birçok yapıya rastlandı. Elazığ’ın Sivrice ilçesindeki Hazar Gölü’nde bulunan batık şehir ile ilgili valilik koordinesinde başlayan çalışmalar devam ediyor. 1890’lı yıllarda depremle beraber sular altında kaldığı tahmin edilen ve geçmişi 4 bin yıl öncesine dayanan batık şehir birçok dönemin izlerini barındırdığı biliniyor.

Batık şehir de Su Altı Kültür Mirası Eğitmen Eğiticisi Nizam Kaya şefliğinde dalgıçlar bir ay süren bir çalışma yaptı. Dalgıçların yaptığı çalışmada, daha önce su üstünden tespiti yapılan 1,5 kilometrelik kale suru su altında da görüntülendi. Ayrıca dalgıçlar, dönemin amfora mezarları olduğu düşünülen çok sayıda küp ile kalıntıyı görüntülemesi ise ayrı bir heyecan oluşturdu. Öte yandan surlarda depremlerde oluştuğu tahmin edilen çatlaklar da net olarak gözler önüne serildi.

“Keşif dalışları yapıyoruz”

Nizam Kaya;” Bu bölge yaklaşık olarak Milattan Önce 11. yüzyıldan kalma. Burada bir aydır çalıma yapıyoruz. Valilik ve federasyon koordinesinde yaklaşık 20 dalış yaptık. Burada tarihi yapılar ve su altı kültür mirasının ne kadar eskiye dayandığını gördük. Valilik ile de bu çalışmalarımıza devam etmekteyiz. Şuanda arkadaşlarımız ile yeniden bir keşif dalışı yapmaktayız. Daha önceden 2 bin yıllık olan bir tarih kanıtlanmıştı. Ama biz bu 2 bin yıl öncesine ait tarihten ziyade kalenin aşağı surlarında amfora mezarlıklarının olduğunu tespit ettik ve görüntüledik. Bunu da valiliğe sunduk ve arkeologlar gelip çalışmalarıyla tespit ederlerse bunu daha da netleştireceğiz” dedi.

"Dünya çapında bir yer"

Bölgenin su altı kültür mirası açısından Türkiye’de değil, dünyada en yoğun olan yerlerden bir tanesi olduğuna değinen Kaya," Dünya çapında bir yer. Bölgeye hem turizm katkısı hem de tarihi bir katkı sunabilecek bir yer. Burada gördüğümüz kadarıyla amfora mezarlıkları var. Ondan sonra kalenin alt tabanında gömülü yapılar var. Bu yapıların ortaya çıkartılması için ayrıntılı kazılar yapılması lazım”diye konuştu.

“Kalenin etrafında şehir var”

Su altında yerleşim yeri tarzında yerler olduğuna değinen Kaya," Kerpiç binalar ve yıkıntıları var. Bunların ortaya çıkartılması için daha detaylı çalışmaların yapılması şart. Burası kalenin etrafında yerleşim şekli olan batık bir şehir var. Sadece bu bölge ile ibaret değil, burada kalenin sadece üç noktası çekilmiş. Ancak kalenin doğu kesimi ve kuzey kesiminde henüz çalışma yapılmamış. Biz de bu çalışmalara katkı vermek için buradayız. Bu çalışmalara zaman bulamadık ama ileri ki tarihlerde buralara da yer vereceğiz. Bu bölgelerde çalışmalar başlatacağız” diye bilgi verdi.

Elazığ'ın Takı Kültürü

Elazığ'da takının macerasına başlamadan önce sarraflık mesleğinin yani kuyumculuğun geçmişine bir göz atmamızda fayda var. Bahsedeceğim dönem Harput'tan Mezreye inmemizden sonraki dönemi kapsamaktadır. Meslek imalat ve pazarlama olarak Saray camisinin üst kısmında ve civarında 15-20 dükkânda icra edilmekteydi. Bu dükkanlarda satılan altın ve gümüş takılar Elazığlı ustalar tarafından üretilmekteydi. Bu ustalardan bazılarının isimleri; Ali Şenkal, Tevfik Altunören, Mustafa Nişan, Kamil ve Hamdi Yücel, Şevkat Sağlam, Mehmet, Mustafa, Ali Gülaçtı, Abdülkadir, Vahit Eriş, Rıfat Yumakgil. Bunlar Saray camisinin civarındaki kuyumcular çarşısının akıllarda kalan ustalarıdır. Bu liste ileriki yıllarda yetiştirdikleri çırak ve kalfaların da meslekte yer almalarıyla epeyi genişlemiştir. Sonradan ustalaşanların isimlerini de saymamızda fayda var. Zira bu ustalarda yıllarca mesleğe hizmet ederek sektörün büyüyüp gelişmesinde önemli rol oynamışlardır. Mustafa Gülaçtı, Selahattin Sağlam, Zeki Uç, Yılmaz Sevinç, Yasin Karahan, Hayrettin Kavuk, Zülfü Yumakgil, Nadir Yumakgil, Kekeç Memet, Aydın Güleryüz, Mehmet Aslan, Kemal Tiryaki, Sezai Önercan, Mustafa Öztürk, Nihat Eriş, Zeki Sağmanlıgil, Suat Kürklü, Turgut Ay, Gürbüz Şenkal aklımızda kalan bu isimlerin tamamı eski kuyumcular çarşısında çıraklıktan yetişip sonrada tezgah sahibi olup bugünkü kuyumcular çarşısına, İzzetpaşa camisinin altına taşınarak işlerine devam etmişlerdir.

BEDRİ YÜCEL

Çoğu rahmetli olmuştur ve mesleklerini çocukları, yakınları devam ettirmiştir. Tabi bu arada devam etmeyip tarih olanlarda bulunmaktadır. Biz Elâzığ'daki kuyumculuğun aşağı çarşı diye bilinen Saray camisi etrafındaki dönemini inceleyeceğiz. Zira bu bölgedeki ustalar 1900 'lü yıllardan başlayarak 1972 yılına yukarıya İzzetpaşa camisinin altına taşınana kadar ustalıklarını konuşturarak nadide ve Elâzığ'a has takılar üretip satmışlardır.

Kısaca bu ustaların kim olduklarını hatırladıktan sonra Elazığ halkına ne gibi takılar yaptıklarına bir bakalım. Bayanlar için altın ve gümüşten yaptıkları takılar; el işi kafesli taşlı yüzükler, gül küpeler, broşlar, savatlı telkari, gümüş, altın bilezikler, Elâzığ'a has olan habbe denilen gerdanlık ve sıtma (ısıtma)bağı denilen bileziklerin Elâzığ'ın takıları içerisinde apayrı bir yeri bulunmaktadır.

Bu iki takıya yazımın içerisinde ayrıca değineceğim. Çünkü bu iki takı çok büyük bir önem taşımakta olup

günümüzde bile ısrarla eski yapımları aranmakta olup adeta birer antika vasfına bürünmüşlerdir. Görsellerini de sizlerle paylaşacağım. Erkekler için yapılan takılara gelirsek eğer genelde gümüş olmakla beraber azda olsa altın yüzükler de imal edilmiştir. Altın yüzük olarak şövalye ve kaşlı yüzükler başta gelmektedir. Tam yarım çeyrek altından yapılan erkek yüzükleri günümüzde bile alıcı bulmakta ve aranmaktadır. Gene gümüşten yapılan sigara ağızlıkları, Zivanalar ve tabakalar, cep saatleri için zincirler, altın ve gümüş rozetler, kol düğmeleri(manşet). Erkek takıları arasında yer almaktadır. Bayanlara istek ve tariflerine günün modasına uygun yapılan el emeği broşlar ise günümüzde dahi bayanların saklayıp kullandığı nadide takılar arasında yer almaktadır. O zamanlar Elazığlı aileler bütçelerine uygun düğün takıları almak için kuyumcular çarşısına gittiklerinde gelin ve damat için genelde üzerleri düz desensiz nişan yüzükleri alırlarmış ayrıca geline ise bir habbe maddi durumu iyi olanlar habbenin ucuna tam

altın daha iyi olanlar ise beşibiryerde taktırıp gerdanlık olarak alırlarmış. Gene geline kafesli yüzük, gül küpe, burma bilezik tercih edilen takılarmış.
İleriki yıllarda bilezik kültürü yavaş yavaş piyasaya girmeye başlayınca Elazığ dışından genelde İstanbul'dan getirilen bilezik modelleri ve metre metre zincirlerle beraber düğün alışverişlerinin şekli değişmeye ürün farklılıkları oluşmaya başlamıştır. Bu değişikliklere fazla girmek istemiyorum çünkü konumuzun dışına taşmış oluruz. Bizim esas ilgi alanımız imalat. Şimdi gelelim habbe mevzusuna bir diğer adı da altın hab olduğunu da belirteyim. Bu ürünü yapan usta sayısı çok az olmakla beraber zamanla yetişen çırak ve kalfaların ustalaşmasıyla yapan sayısı artmıştır. Altın habbe (hab) ustalarından bazıları; Vahit, Hamdi, Yılmaz Hayrettin, Yasin ustalar akıllarda kalan isimlerden bazılarıdır. Altın habbe 14,18 ve 22 ayar altından imal edilmiştir. Altın topların içinden genelde kaytan denilen iplerin geçirilerek yan yana dizilmesiyle oluşmaktadır. Altın topların sağlamlığı üzerindeki işlemeler büyüklükleri topların boylarının aynı olması ve uyumu ayrı bir ustalık maharet gerektirmektedir. Onun içindir ki günümüzde dahi bazı ustaların yaptığı bugünlere intikal eden habbeler hala aranmakta antika değeri taşımaktadır. 25 toptan oluşan altın habbeler günümüzde dahi il dışından bile istenmektedir. Altın habbe imalatı artık tarih olmuştur elle yapılan bu mahalli takımızın devri sona ermiştir ve üreten son usta Vahit Eriş'in de vefat etmesiyle yok olmuştur günümüzde piyasada dolaşan habbeler genelde İstanbul ve Kahramanmaraş'tan getirtilen tamamen makinalarla yapılanlardır. Altın habbenin hikayesine burada bir nokta koyduktan sonra gelelim sıtma (ısıtma) bağımıza.

Sıtma bağı bilezik Sıtma hastalığına şifa olarak ortaya çıkmıştır. İlk kim tarafından yapıldığı bilinmediği için bu takının son ustasından bahsedeceğim. Son ustası kuyumculuk mesleğini ağabeyi Kamil Usta'dan devralan 1952 yılından itibaren kendi adına mesleğe devam edip daha sonra bu işi oğulları olan Memet ve Bedri Yücel'e devreden Rahmetli Hamdi Yücel usta sıtma bağı bileziğin bilinen son ustasıdır. Hamdi ustanın yaptığı tek takı bu değildir. Kafesli yüzük, telkari broş, küpe ve yüzükler, savatlı bilezikler, sıtma bağı bilezikler birer hatıra olarak evlatlarında mevcuttur. Bizzat yapımında yanında olup yardım eden oğullarından edinilen bilgiler ışığında sıtma bağının hikayesi çeşitli dergilerde kayıt altına alınmıştır. Kısaca tarihçesi şudur; gümüşün eritilip tel haline getirildikten sonra çeşitli işlemlerden geçirilip bilezik haline geldikten sonra üzerine belli aralıklarla yedi bazen de sekiz düğüm yapılır. Bilezik anahtarlıdır. Anahtar kısmı ise iki el şeklinde yapılır. Sağ el

sol elin üstüne gelir ve altta avuç içindeki kancayla birbirine takılır. Üstündeki yedi düğümün her birine bir dua okunduğu belirtilmiştir. Bu duaların hangi dualar olduğu bilinmemektedir. Takınca sıtma hastalığına iyi geleceğine inanıldığı için şifa bileziği olduğuna inanılmıştır. Zamanla bayanlar arasında çok beğenildiği için rağbet görmüş ve çok satılmıştır. Bayanlar bilezikten birden fazla alarak üçer beşer kollarına takmışlardır. Hamdi usta bu bileziklerden 1990 lara kadar oğullarıyla beraber üretmiştir. Daha sonra zamanla eski ilgiyi görmediği için üretimine son vermiştir sıtma bağı bileziklerde tarih olmuş sadece yazılarda ve satın alanlarda birer hatıra olarak kalmıştır.

Kısaca Elâzığ'ımızın mahalli takısı şifalı olduğuna inanılan takısı sıtma bağı bileziğimizin hikayesi de budur. 1900'lü yıllardan aşağı çarşı denilen kuyumcular çarşısından 1972'li yıllara İzzetpaşa camisinin altındaki yeni yerine taşınana kadar olan dönem ve takı kültürümüze kısaca bir değindim. 1972'den sonra günümüze gelene kadar olan dönemde ise Elazığ'da mahalli takı imalatı el işçiliği ürünler hemen hemen yok olmuştur. Artık takı kültürümüz dışarıdan İstanbul, Kahramanmaraş, Mersin... gibi illerden gelen takı çeşitlerinin kuyumcu vitrinlerindeki yerlerini almasıyla ürün çeşitliliğinin artmasıyla farklı bir boyuta geçmiştir. Dolayısıyla mahalli takılar artık yerine makinelerle yapılan ürünlere bırakmıştır. El işçiliği ürünlerde yavaş yavaş yok olmuştur. Günümüzdeki takı kültürünü ve çeşitliliğini anlatmaya sayfalar yetmez. Çünkü altın takı artık çok büyük bir sektör olmuştur.

Avrupa'da 'Elazığlı' var

**Ekonomi, sosyal ve kültürel alan Avrupa'nın her köşesinde bulunan Elazığlılar, şimdide sportif alanda FSV23 Wiesbaden Futbol Kulübü ile faaliyet gösteriyor. Bordo Beyaz renkleri taşıyan kulübü Elazığlı futbolcular sırtlıyor.*

**Harput Senfonisi'ni Avrupa'da dinletmek isteyen Avrupa Elazığlılar Derneği pandemi dolasıyla Almanya'da uygulanan kısıtlamaların kalkmasını bekliyor.*

İLHAN KILIÇ
ÇAYDAÇIRA/ALMANYA

Avrupa'da özellikle Almanya'da yaşamlarını sürdüren Elazığlılar 'Avrupa Elazığlılar Derneği' çatısı altında birleştiler.
3 derneğin bir araya gelerek konfederasyon kurduklarını belirten Derneğin Genel Sekreteri Dr. Ahmet Yılmaz, yeni bir yapılanmayla yeni bir merkezde faaliyetlerde bulunacaklarını söyledi. Dr. Ahmet Yılmaz, Elazığlılar Buluşmasının ardından sorularımızı cevaplandırdı.

Avrupa Elazığlılar Derneği kaçıncı yılına girdi? Kuruluş tarihçenizden bahsedebilir misiniz?
Avrupa Elazığ Derneği ilk kez Köln merkezli 2007 yılında faaliyete başladı. Daha sonra 3,5 yıldır merkezini Wiesbaden'e taşıdı. 3 derneğin birleşmesiyle konfederasyon olarak faaliyetine devam etmektedir.

'Elazığlılar Buluşması'ndan bahseder misiniz? Bu tür toplantıları Almanya'nın diğer vilayetlerinde de sürecek mi?
Yönetim kurulu olarak biz, pandemi döneminde yaşanan kısıtlamalardan dolayı eskiden haftada bir olan buluşmalarımızı ayda bir yapıyoruz. Gündemdeki sorunları konuşup tartışıyoruz. Elazığlılar olarak neler yapıyoruz diye çözümler bulmaya başlıyoruz.

Elazığ'a deprem sonrası 1023 çocuk kolisi ve 33 akülü araba hediye ettiniz. Sosyal sorumluluk projelerinizi anlatır mısınız? Yeni projeleriniz var mı?
Elazığ'a yönelik olarak, aslında bu pandemi dönemi dolasıyla çok aktif bir çalışma gösteremiyoruz. Bahsettiğiniz depremzedelere yönelik yapılan katkılar, tabiki Avrupa'da yaşayan yardımsever Elazığlıların katkılarıdır. Bu katkılar ve akülü araba gibi katkılarımız oldu. Ama bizim yani Avrupa Elazığlılar Derneğinin önceliği bu değildir. Çorbada tuzumuz olsun diye geçmişte bu tür bir yardımımız oldu. Şimdi ise Avrupa'da yaşayan Elazığlıların sorunlarını takip edip onlara çözüm üretmeye çalışıyoruz.

Almanya'da son yıllarda iş insanları sayısında artış gözlemlediğini görüyoruz. Bu iş insanları arasında Elazığlılar mevcut mu, varsa bu iş insanlarını Elazığ'a yatırım yapması yönünde girişimleriniz var mı?

Evet doğrudur. İş insanları sayısında artış vardır. Bu artış içerisinde bizim gurur duyduğumuz onur duyduğumuz Elazığlı İş İnsanları da bulunmaktadır. Hamdolsun ki Elazığlı iş insanları bu piyasada kendilerini göstermektedirler. Bir sürü iş imkanı yaratıyorlar. İş gücü yaratıyorlar. Kurumsallaştılar. Profesyonelleşmişlerdir. Bu iş insanlarının Elazığ'a faydalı olması yönünde biz dernek olarak faaliyetlerimizi biraz yoğunlaştırdık. Biz istiyoruzki sadce Avrupa'daki Elazığlı İş insanları değil memleketimiz Elazığ'da olan iş insanlarımızın da memlekete katkısı olmasını istiyoruz. En son Maden İlçemizde bulunan bakır madeni bulunması söz konusudur. Sanayi ve Ticaret Odası Başkanımız Asilhan Beyle oturup görüştük. İş insanlarımız bu girişime katkısı olması yönünde teşviklerimiz oluyor. İnşallah bu girişim hayırlara vesile olur.

Başkanım Elazığ'da pek bilinmiyor ama bir futbol kulübünüz mevcut. Kulüp hakkında neler söyleyeceksiniz?

Evet yine Wiesbaden merkezli FSV23 Wiesbaden yani Elazığ plakasını içeren bir spor kulübümüz var. Gayet başarılı gidiyor. Biz dernek olarak tamamen arkasındayız. Hem isş insanlarımız hem de sıradan vatandaşlarımızın da teveccühleri var. Kulübün başında Murat Başkanımız var. Dernek Başkanımız Muharrem Bey bu konuda çok hassas davranıyor. Bu futbol kulübünde öncelikli olarak Elazığlı gençlere yer vermeye çalışıyoruz.

Sadece sportif faaliyetler değil sosyal faaliyet kültürel faaliyetler konusunda da çalışmalar içerisindeyiz.

Almanya'da geniş çaplı bir Elazığ Gecesi düşünüyor musunuz? Hatta son yıllarda Harput Senfonisi başta Elazığ olmak üzere büyükşehirlerde izleyenleriyle buluştu. Büyük bir beğeni kazandı. Harput Senfonisi'ni Berlin'de de sahnelene bilir mi?
Elbette... Bu hususta çalışmaları takip ediyoruz. Bu konuda Muharrem Başkanla da görüştük. 2022 yılı Almanya'da sosyal faaliyetler yönünde kısıtlı olarak geçiyor. İnşallah en kısa zamanda kısıtlamaların kalktığı bir ortamda tez vakitte Senfoni Orkestrasını buraya getirtmeyi düşünüyoruz. İnsanlarımızla buluşturmayı sadece Elazığlıları değil Avrupa'daki tüm insanlarla buluşturmayı hedefliyoruz. Başarılı bir organizasyon yapacağımızı düşünüyorum yeter ki bu kısıtlamalar kalksın.

Başkanım teşekkür ederiz. Son olarak düşünceleriniz alalım.
Ben çok teşekkür ederim. Aslında Muharrem Başkanımız altını da çizdiği, biz dernek olarak spor alanında sosyal alanda ve kültürel alanda insanımız hak ettiği değerde hak ettiği onurda yaşatmak için öncelikle Avrupa'da olan insanımıza hizmet etmekteyi bir arada olmayı hedefliyoruz. Bu manada yeni bir merkez bulduk, oraya taşınacağız. Biz de size tekrar teşekkür ediyoruz.

2021 Yılı Ekim ayında yapılan Genel Kurulda mevcut başkan Muharrem Akan güven tazeledi. Yapılan genel kurulda mevcut yönetim kurulu 7'den 23'e çıkarıldı. Yapılan seçimde Avrupa Elazığlılar Derneği yönetim kurulu şöyle oluştu:
Başkan Muharrem Akan, başkan vekili İlhami Güngör, genel sekreter ve yönetim kurulu sözcüsü Dr. Ahmet Yılmaz, halkla ilişkiler Habib Yıldız ve Rıdvan Duran, muhasebe Faruk Aktaş, spor ve aktiviteler sorumlusu Kenan Gezer, basın ve medya sorumlusu İlhan Kılıç, müzik ve kültür sorumlusu Hayati Demirel, yönetim kurulu üyesi Coşkun Yıldırım, yönetim kurulu üyesi Burhan Akanoğlu, Limburg sorumlusu Gazi Şenal, Offenbach sorumlusu Sadin Akdoğan, Frankfurt sorumlusu Halis Çalışkan, Darmsstadt sorumlusu Murat Aksoy, gençlik kolları sorumlusu Onur Sinem ve İnanç Aktaş, denetleme kurulunda Bekir Duran, İlhan Yarmadelen ve Şener Poyraz.

Elazığ'da Oyacılık ve Oyanın Dili…

Oya sözcüğü başka dillerde karşılığı bulunmadığından dolayı Türk danteli olarak dünya literatürüne geçmiştir.

OYA ORHAN

1905 menfis kazılarında bulunan örneklerde m.ö. 2000 yılarlara dayanan örgü tekniği bulunmaktadır.

Geleneksel el sanatlarımızdan oya üç boyutlu ince zarif dantel olarak yüzyıllar boyu kadının süslenme ihtiyacını gidermektedir. Aynı zamanda sözsüz iletişim aracı olarak kullanılmaktadır.

Anadolu insanının duygu düşüncelerini acılarını sevinçlerini kimi zaman bir mendille kimi zaman başörtüsüne işlediği oyalarla anlatmaktadır

Masallara efsanelere şiirlere öykülere manilere konu olan oya Anadolu'ya has bir işlemedir. 12 yy 'dan sonra balkanlarda oradan İtalya'ya ve Avrupa'ya yayılmıştır

Oya ipeğin çekilerek iplik haline gelmesi boyanması yazmanın desenine ve rengine göre modelin seçilmesiyle yapılmaktadır.

İpliğin düğüm teknikleri kullanılarak bir sanata dönüştürülmesiyle oluşan oya doğadaki çiçeklerden bitkilerden hayvanlardan ilham alınarak duygu ve düşüncelerini de katarak yapılmaktadır medeniyete damga vuran müzelerde sergilenmeye layık Anadolu kadınının alınlarını süsleyen oya genç kızlarımızin annelerimizin dili olmuştur.

Mezar taşı oya örten gelin dertlidir.
Biber oya örten eşiyle arası bozuktur.
Acı biber oya örten eşiyle arası çok bozuktur.
Hercai menekşe örten eşinin gönlü başkasında.
Çakır dikeni oya kaynana aramızda diken gibi.
Tevrüzü gül oya baharın gelişini kutlamak için.
Gül oya ve pufik oya kız isteme merasimlerinde.
Siyah ve sade yazmalar taziyelerde.
Koyu renk yazma eşi ölen kadın örter ve oyasız kısımları alına getirilir.
Düğünlerde kız almaya giden görümcenin koluna pembe güllü oyalı yazma bağlanır, bu da sevinç neşenin belirtisidir.
Yabani gül oya eşi başka şehirde olan.
Mor sümbül oya kızın âşık olduğu.

Anadolu kadının hislerine tercüman olan bu zarif dantel, medeniyetler var oldukça yaşamaya devam edecektir. Gelenek külleri saklamak değil ateşi canlı tutmaktır.

Elazığ iğne oyacılığı

Elazığ özellikle Harput medeniyetlere ev sahipliği yapmış köklü bir yerleşim yeridir.
Elazığ iğne oyaları da tarihte yerini almıştır.

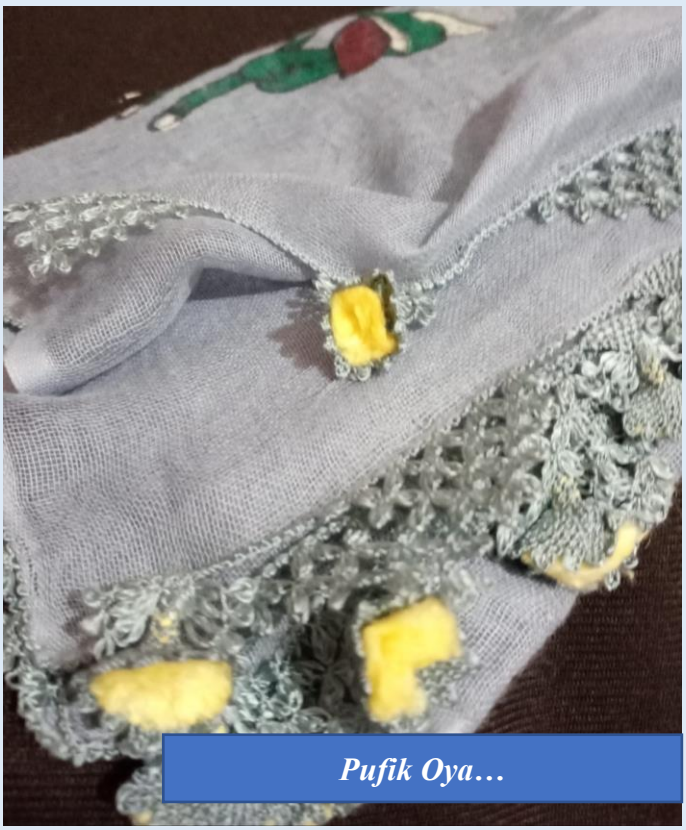
Yazmalar Sevim Kara, Esen Orhan ve Nevin Orhan koleksiyonundan

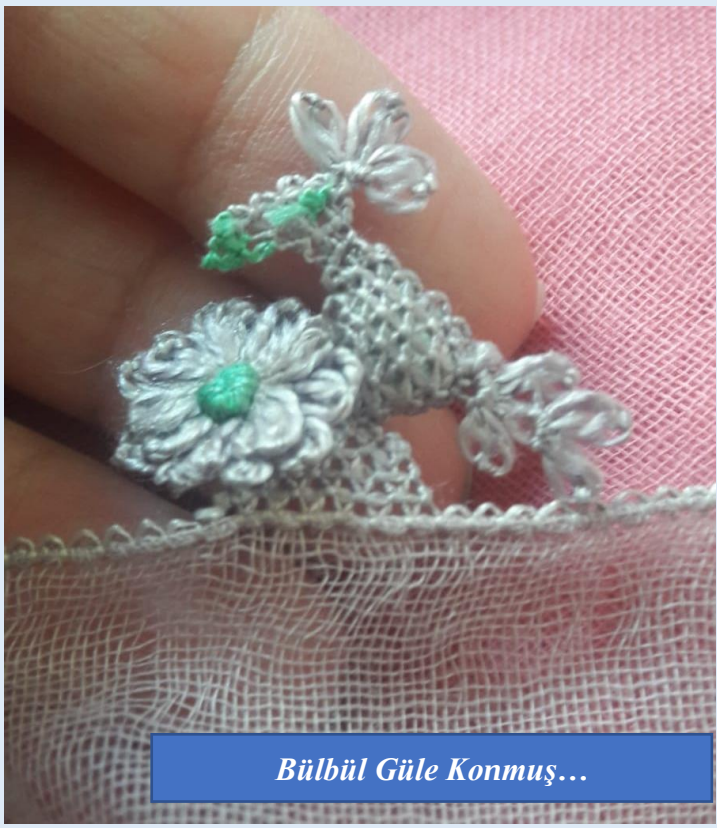
Geyik Oya…

Kınalı Parmak…

Pufik Oya…

Bülbül Güle Konmuş…

Elâzığ'da oyalar ağır oya, orta oya ve hafif oya şeklindedir. Ağır oyalar düğünlerde, mevlitlerde, kız istemelerde, kına gecesi, söz kesme ve yüz açımında (subahalarında) kullanılır. Karanfil oya, padişah oya, menekşe oya, iğde çiçeği, geyik oya, hisva oya pufik oya örneklerindendir.
Hafif oyalar günlük yaşamda kullanılır. Sıçan dışı, kuş dili, bülbül tükürüğü, filiz (cirpiz).
Elazığ yöresinde oyalar karşılıklı iki kenara yapılır ve en dikkat çekici yönü renk uyumudur. Oya renkleri yazmanın içindeki renge ve desene göre seçilir. Doğadaki renkler kullanıldığı gibi hayal dünyasındaki renklerde kullanılır mavi gül yeşil gül gibi.
Eski olaylarda oyanin dik durmasını sağlayan at kılı yumurta akı kola şekerli su kullanılır.
Harput geleneğinde oyalı yazmanın yani sıra oyalı mendiller de kullanılır. Sevdiğine mendil işleme sevdasını anlatmanın bir yoludur. Mendille duygu ve düşünce anlatıp maniler söyler

Mendili işle yolla
İşle gümüşle yolla
İçine bir elma koy
Elmayı dişle yolla

Mendilim oyalıdır
Sevdiğim buralıdır
Geçme kapım önünden
Yüreğim yaralıdır
(Harput Yolları'nda kitabından alınmıştır.)

Elâzığ iğne oyaları kız çeyizlerinin olmazsa olmasıdır. İpek oyalı yazması az olan çeyiz sandığı eksik demektir.
Yazma oyalarının dışında renkleriyle de mesaj verir.
Kırmızı yakınlık.
Sarı umutsuzluk.
Mavi sadakat.
Kara üzüntü.
Beyaz saflık.
Mor sevda.
Sergilendiği yeri gül bahçesine, örtüldüğü yüze büyülü bir güzellik katar. Neneden toruna geçen eli iğne tutan ve maharet gerektiren iğne oyası ipliğin iğneyle dansıyla 500'e yakın çeşit üretmektedir.
Harput'ta devam eden iğne oyası isimleri hikayeleri ile gelecek nesillere bilgi vermekte ayrıca turistik eşya olarak da ülke ekonomisine değer katmaktadır.

Oyanın yapılışı küçük iğne ve ipliklerle ilmeklerin düğümlenmesiyle yapılır. Temel teknik zürafa Elâzığ dilinde sıçan dışı denilmektedir bu temel teknikle çeşitli modeller yapılmaktadır. Köprü, Trabzon boru bunların örnekleridir.
Elazığ yöresinde oyaların isimleriyle mesajlar verilmektedir.
Sevdim alamadım.
Doktor gözü.
Subay sarması.
Berber aynası.
Aşık yolunu şaşırmış.
Elti etliye küsmüş.
Kaymakam odası.
Kaynana tokmağı.
Bunlar Anadolu insanın dili olmuş...
Elâzığ'da ipek iğne oyası yapmak için önce ipek iplik yapılır ve boyanır.
İpek böceği dut yapraklarıyla beslenir ve koza oluşturmaya başlanır. Bu kozalar kaynar suda kaynatılarak ipek ipliğin ucu bulunur. Nane (anuh) süpürgesi ile bu kozaların ipliği bulunur. İlk ipek ipliğe ipeğin lazi denir kalın olduğu için pufik oya ve ponpon yapımında kullanılır. Sonra çekilen ipek iplik kalitelidir. Bu iplik kelepçe denilen alete sarılır ve ağartılması için sabunu suya veya sodalı suya bırakılır. İpeğin ağartılıp güneşte kurutulması ile boyanmaya hazır olur. İpeğin boyanması kök boyaları ile olur bitki kökleri dalları kabukları ile ipek boyanır. İpeğin boyayı alması için sap katılır. Bu renklerin yapımı da ayrıca bir maharet gerektirir. Boyanan ipekler yazmanın rengine desenini göre seçilir. Maharetli eller ile bir sanata dönüşür.

Çedene Kahvesi de tescillendi

ÇAYDAÇIRA/ELAZIĞ

Elazığ Çedene Kahvesi Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası bünyesinde hizmet veren Coğrafi Ürünler Çalışma Komisyonun titiz çalışması ile sonuçlandırıldı. Türk Patent ve Marka Kurumu Başkan Yardımcısı Dr. Mehmet Duyar tarafından Elazığ Çedene Kahvesi Coğrafi Tescil Belgesi Elazığ TSO Başkanı Asilhan Arslan'a takdim edildi. Elazığ Çedene Kahvesi Coğrafi Tescil Belgesi için Türk Patent ve Marka Kurumundaki belge törenine Elazığ TSO Başkanı Asilhan Arslan, Meclis Başkan Vekili Veli Aksu, Genel Sekreter M. Mehmet Karabulut, Basın Halkla İlişkiler Müdürü ve Coğrafi İşaretler Çalışma Komisyonu Sekreteri Etem Yalın katıldı.

Belge Başkan Arslan'a verildi.

Elazığ TSO Yönetim Kurulu Başkanı Asilhan Arslan belge töreninde yaptığı değerlendirmede Elazığ adına çok önemli bir ürünün Coğrafi Tescil Belgesini almış olmaktan çok büyük bir mutluluk duyduğunu söyledi. Başkan Arslan, "Odamız bünyesinde hizmet veren ve aralarında İl Tarım ve Orman Müdürlüğümüz, üniversitemiz, medya kuruluşlarımız, Fırat Kalkınma Ajansımız ve odamız profesyonellerinin bulunduğu ekibimiz tarafından çok önemli çalışmalar yapılmaktadır.

Çalışma komisyonumuz son bir yıl içerisinde gerçekten hem bugün hem de gelecekte çok daha önemli bir ticari ürün olacak olan Menceki buğdayı ve 'Elazığ Çedene Kahvesi' coğrafi tescil belgelerini ilimize kazandırmıştır. Komisyonumuz ilimiz için değer ifade eden ürünlerle ilgili aynı kararlılıkla çalışmalarını devam ettirmektedirler. Oda olarak özellikle tarımsal ve hayvansal ürünlerimizin çok daha yüksek katma değere dönüşmesi ve ilimiz ekonomisine değer üretmesi hem de yoğun istihdam ile işsizlik sorununa çözüm üretilmesi hedeflenmektedir.

Tarımsal tüm süreçlerin ve aynı zamanda üretim süreçlerinin de profesyonelce yönetilmesi için kooperatif, birlik ve yüklenici şirketlerimizi kurmuş durumdayız. Çok yönlü olarak

yürütülen bu çalışmalarda bir yandan tarladan üretim bandına kadar olan süreçlerin yönetilmesi planlanırken diğer yandan da İlimizin bu önemli değerlerinin tescillerinin yapılmasına gayret gösteriyoruz. Elazığ kamuoyunun da ısrarla Çedene Kahvesinin tescilinin Elazığ'da olması yönünde bir talepleri ve beklentileri olmuştu bu beklentinin karşılanmış olması da ayrı bir mutluluk kaynağı olmuştur. Çedene Kahvesi üreten firmalarımızın odamızla iletişim halinde olarak coğrafi işaretli ürün logosu ile bu ürünü paketlemeleri ürüne değer katacak ve ilgili kanun gereğince zincir marketlere dahi verebilecektir. Şehrimizin çok önemli bir değeri olan Elazığ Çenede Kahvesini ilimize kazandıran ekibimize ve Türk Patent ve Marka Kurumumuza gösterdikleri hassasiyet ve hızlı çözüm süreci için teşekkür ediyor, hayırlı olmasını temenni ediyorum" dedi.

"Elazığ'ımız zengin değerleriyle dikkat çekiyor"

Türk Patent ve Marka Kurumu Başkan Vekili Dr. Mehmet Duyar da törende Elazığ'ın çok zengin olan mutfak, folklor ve musikisini yakından bildiğini belirterek, "Elazığ TSO öncülüğünde bu değerlere sahip çıkılarak yoğun bir emek verildiğine mutlulukla şahitlik etmekteyiz. Bu değerli ürünlerin tescili hem il açısından hem de ülkemiz açısından çok değerli olmuştur. Hayırlı olmasını dilerim" diye konuştu.

“MÜHÜR”

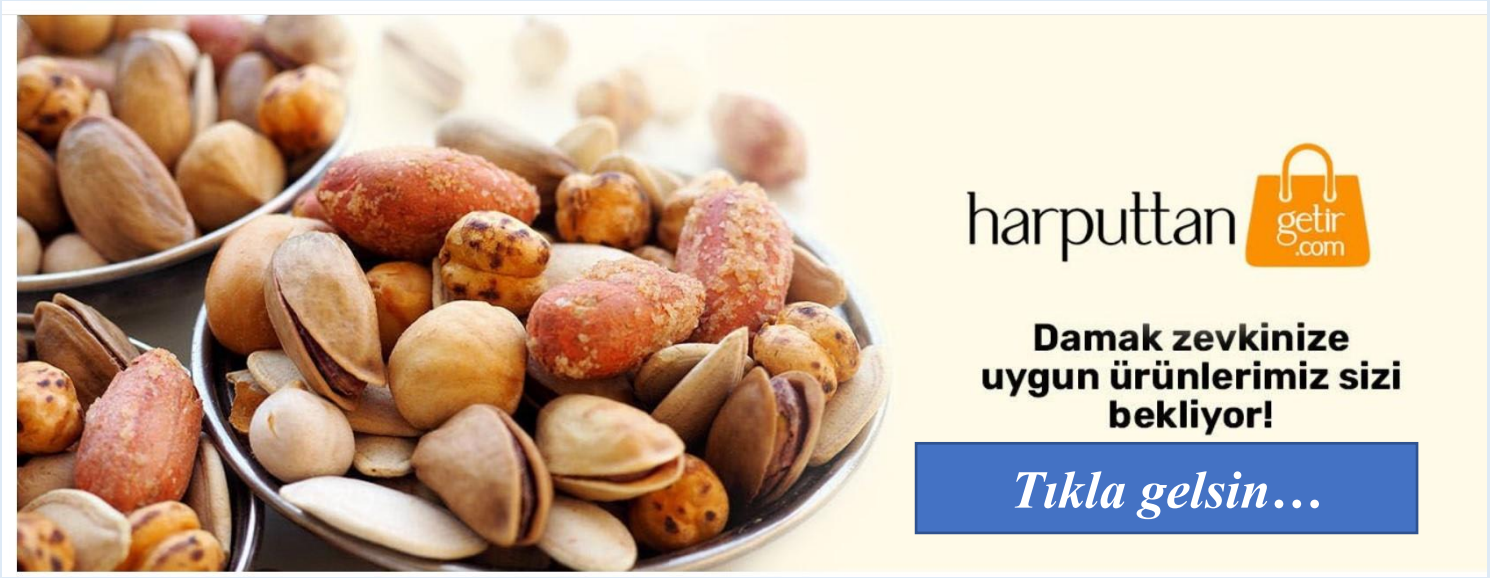
Günümüzde hemen hemen yok olmaya yüz tutan mühür ve mühür sanatının çok eskilere dayanan zengin bir geçmişi vardır. Bu yazımızda sadece mühür konusunu ve tarihi gelişimini ele alıp daha sonra önemli bir sanat dalı haline gelen mühürcülüğü bir başka yazımızda geniş bir şekilde yazarız.

AHMET BULUT

Mühür insanoğlunun hayatına ilk defa yaklaşık on bin yıl önce Neolitik (yeni taş) döneminde girdiği yapılan kazılarda ortaya çıkarılmıştır. Bu dönemde yaşayan insanlar yavaş yavaş avcılık ve toplayıcılık döneminden yerleşik düzene geçtikleri, geçerken de bitki yetiştirip hayvanları da evcilleştirerek kendileri yetiştirmeye başlamışlardır.
Yaşam tarzının değişmesi ile birlikte ilk köyler oluşturulmuş ve mülkiyet odaklı toplum hayatı öne çıkmaya başlamıştır, kendilerine ait bölgeleri ve toplanan ürünleri önce renkli taşlarla işaretleyerek mülkiyeti altında olduğunu belirtmek istemiş, daha sonra bu taşların
yerine kil ve topraktan yaptıkları mühürleri kullanmaya başlamışlardır. Konya Çatalhöyük ve Elazığ Norşin tepe kazılarında bu döneme ait ilk mühürler bulunmuştur. Ancak bu dönemde bulunan mühürlerin üzerinde henüz yazı bulunmadığı için genellikle hayvan, bitki ve mitolojik şekiller kullanmışlardır.
Daha sonra Kalkolitik çağ da çeşitli metal’lerin bulunmasıyla şekillenen mühürler, kare, daire, elips, sipiral gibi geometrik şekillerde yapılmıştır. Günümüze kadar ulaşan bu mühürler tarihi süreç içerisinde çeşitlenmiş, üzerine yazılar yazılmış ve sonunda bir kimlik olduğu da görülmüştür.
Türk dil kurumu Mühür’ü şöyle tanımlar, üzerinde bir kimsenin, bir kuruluşun veya bir kurumun adının ya da sanının ters olarak yazıldığı kil, metal, plastik vb den yapılmış araç veya damga olarak tanımlamıştır. Mühür kelimesi Türklerde ‘’Damga’’, Türk Devletlerinde “Al Tamga”, Farsca da “Mühr”, Arapca da “Hatem ve Tabi” (tabe), Latincede ‘”Bulla” olarak kullanılmış, Divanı Lüğati-t Türk’de ise Tamgalık olarak geçer. Yusuf Has Hacip Kutadgu Billiğ’de hükümdarın Ay Toldu ve Ögdülmiş’i vezir tayin ettiğinde onlara vezirlik ünvanı ve mührüyle diğer vezirlik alametlerini (Tuğ, Davul, Silah) verdiğini kaydetmiştir.
Eski Mezopotamya ve Mısır’da altın, gümüş ve akik gibi kıymetli metaller ile taşlardan yapılan mühürler bulunmuştur. Hitit krallarının mühürleri damga biçimli olup, ortada hiyeroğlif yazıyla çevresinde ise çivi yazısıyla o mührün kime ait olduğu ve unvanı konulmuştur.
Araplarda mühür kullanmışlardır İslam Ansiklopedisinde ilk mühür’ün Peygamber Efendimiz tarafından kullanıldığı ifade edilmiştir. Peygamber Efendimiz Kisra, Kayser ve Necçasi gibi devlet başkanlarına mektup yazmak istediğinde yuvarlak ve akik taşından gümüş bir mühür (yüzük) yaptırmış ve kullanmıştır. Mühür de altta “Muhammed” adı ortada Resul ve üstte Lafzı Celal bulunacak şekilde “Muhammed Resulullah” ibaresi kullanılmıştır şeklinde ifade edilmiştir.
Resulullah’ın vefatından sonra bu mührü Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman kullanmış ancak Hz. Osman onu Medine’deki “ERİS” kuyusuna düşürerek kayıp etmiş ve yerine yenisini yaptırmıştır. Bunun yanı sıra Hz Ebubekir’in yüzüğünde, “Nİ’mel-Kadiru Allah” Hz Ömer’in yüzüğünde “Kefa bi’l- mevti vaizen”, Hz Osman’ın yüzüğünde ‘’Amentü billahi’l-azim”, Hz Ali’nin yüzüğünde ise “el-mülkü Lillahi” yazıları olduğu ifade edilmiştir. Yine İslam Ansiklopedisinde Peygamberimize Hatemü’l-Enbiya (Hatemü’n Nebiyyin) denilmiştir,

çünkü Peygamberimiz Hz. Muhammet Nebüvveti sona erdiren son Peygamber hem de bütün Peygamberleri tasdik eden ilahi bir damga (mühür) olduğu şeklinde açıklanmaktadır.
Müslüman hükümdarlar Abbasi Halifelerinden itibaren tahta çıkınca ilk iş olarak isimlerinin veya kendileri ile ilgili alametin bulunduğu birkaç mühür kazdırırlardı bu geleneğe Osmanlı hükümdarları da uymuşlardır.
Osmanlılarda tahta çıkan her padişahın ilk işi dört tane mühür Hakkettirmek (Kazdırmak) olmuştur, bu mühürlerde Tuğrası ile birlikte kendisinin ve babasının ismi yazılırdı, bir önceki padişahın mührü alınarak hazineye konurmuş. Osmanlıdan kalan en eski mühür yani Mühr'i hümayun Sultan II. Beyazid'e aittir. (Tuğra ilk kez orta Asya da Türkler tarafından kullanılmıştır).
Mühürler Osmanlıda ilk zamanlarda yüzük şeklindedir ve parmağa takılırmış, sonradan üç tanesi bir zincirle bağlı atlas kese içerisinde cepte ve boyna asılarak taşınırmış, Zümrüt ve dört köşeli olan birisini padişahlar parmaklarına takarlarmış. Dört Mühürden daha iri ve oval olanlardan birisi sadrazamlarda durur, buna Hatem-İ Vekalet denir, Sadrazamlara padişah mühür vererek göreve başlatır, mührü geri istemekte görevden azil anlamına gelirmiş.
Geriye kalan iki mühürden biri sarayın has odasındaki kıymetli eşyaları mühürlenmesi için Hasodabaşı'nda bulunur, son yüzük Harem-i hümayunda Hünkar dairesindeki muhtelif eşyanın mühürlenmesi için hazinedar ustada (kahya kadın) bulunurmuş.
Mühür sadece padişahların değil, halktan kişilerinde resmi evraklara basmak üzere mührü vardır, bu mühürler genellikle elişi olup pirinçten kazıtılırdı, şehirlerde mühür kazanlara Hakkar denir ve her mühür birbirinden farklı olurdu, genellikle kadife bir kese içerisinde özenle saklanırdı. Okuma yazma oranı arttıkça mühürlerde kullanılmaz olmuştur.
Gerek ünümüzde gerekse geçmişte mühürlerin belli başlı işlevleri vardır, bunlar mülkiyet belirtmek, güvenliği sağlamak ve onaylamak için kullanılmıştır. Günümüzde bu işlevin yerini çoğunlukla imza almışsa da resmi işlemlerde ve oy kullanma süreçlerinde halen kullanılmaktadır.
Mühürlerin şekli ve yapıldığı maddeler değişse de amaçları ilk çağlardan günümüze kadar değişmemiştir. Milattan önceki bin yıllardan beri maddi kültürümüzün önemli unsurlarından olan mühürler sanatsal görünümlerinden öte tarihsel bir belge görevi de yüklenmişlerdir.
Şair Ali İzzet Özkan bir şiirinde şöyle demiştir;
"Mühür Gözlüm seni elden, sakınırım kıskanırım", buradaki mühür gözlüm kelimesini sizlerin hayalinize bakış acınıza ve ufkunuza bırakıyorum.

Elazığ'ın Ebe Annesi

Yücel ÇAKMAK

Elazığ'ın en tanınmış Ebesi olan Seher Aydan, 1945 ile 1980 yılları arasında Elazığ'da ki hemen hemen bütün doğumlarda bulunarak, Elazığ'ın en ünlü ebesidir.

1913 Yılında Elazığ Merkez İçmeli Köyü'nde doğan Ebe Seher Aydan 5 kardeştir. Dr. Bayram Şifael ile öz kardeş iken diğer 3 kardeş ise babadan bir anneden ayrıdır. İlkokul ve ortaokulu eğitimini tamamladıktan sonra Elazığ Askeri Hastanesi'ne hemşire olarak işe başladı. Askeri Hastanede tanıştığı Malatyalı Abdullah Kemalettin Aydan ile evlendi. Bir çocuğu oldu. O çocuk ise 9 aylık iken öldü. Daha sonra ise çocuğu hiç olmadı.

En yakın akrabalarından olan Üvey torunu Mihriban Şentürk, "Büyükbabam Malatyalı Abdullah Kemalettin Aydan ikinci evliliğini Ebe Seher Hanım'la yaptı. Bizde Ebe Seher Hanımı babaanne olarak bildik. Büyük babam Elazığ Askeri Hastanede Seher Babaannemle Elazığ Askeri Hastanesi'nden tanışmışlar. Seher Babaannem, 22 yıl Askeri Hastanede hemşirelik yaptı. Görevini çok başarılı yapmış. Başhemşireliğe kadar yükselmiş ve kendi isteği ile ayrılarak, diplomalı serbest ebelik yapmıştır. Doktorların sezaryenle yaptığı zor doğumları bile rahatlıkla yapardı. Abartı olmasın ama Elazığ'da 3 binden fazla doğum yapmıştır. Bu yüzden 'Elazığ'ın Ebesi' denilmiştir." diyerek babaannesinden övgüyle bahsetti.

2002 yılında vefat eden Ebe Seher Aydan, 2. Harput Caddesi'nde bulunan bahçeli müstakil bir evde yaşamıştır. Evinin bulunduğu sokağa da "Ebe Seher Aydan Sokağı" ismi verilmiştir. Evinin bahçesi meyve ağaçları ve güllerle doluymuş. Özellikle bahçede, havuz ve kaynak içme suyu bulunurken Mersin'den hediye edilen Tavus Kuşu ise dikkatleri çekiyordu.

AT ARABASINDAN OTOMOBİLE

Nereden nereye! Çocukluğumuzda at arabaları vardı, faytonlar vardı. Onlara binmek ne mutluluktu. Arabacı görmeden arabanın veya faytonun arkasına asılmak tehlikeli de olsa ayrı bir heyecandı. Tabi mahallenin yaramazları sokaktan geçen at arabasının veya faytonun arkasına asılırdı. Mahallenin muzipleri de bağırırdı "Arabacı arkaya yağlı kamçı!" Arabacı bunu duyunca arkaya döner elindeki kamçıyı sallardı. Bu arada arkadaki yaramazlarda hemen atlardı. Faytonların arkasında, kimse asılmasın diye dikenli tel olurdu. Ancak buna rağmen yine de çocuklar heyecan verici olduğu için faytonların da arkasına asılmaktan geri durmazdı. O zaman "adrenalin" kelimesi dilimize yerleşmemişti. At arabası veya faytonun hayatımızdaki yeri önemli idi. Gelinler bile faytonla baba evinden ayrılırdı. Şimdiki gibi son model arabalar yoktu. Sonraları yavaş yavaş motorlu taşıtlar hayatımıza girdi. Tabi bizim çocukluğumuzda da otomobil vardı ama halkın çoğu işini at arabası veya faytonla görürdü. Bizim kuşak bu gelişimleri çok hızlı yaşadı. Çok şanslıyız hem faytonu gördük hem de otomobili. Bu geçişi yaşadık. Eskiden gençler evlendiği zaman kayınvalidenin ve kayınpederin yaşadığı evde birlikte yaşarlardı. Hatta aynı evde nineler, dedeler, anneler, babalar, kardeşler, eltiler, görümceler, kayınbiraderler ve çocukları aynı evlerde yaşarlardı. Tam bir aile. Şimdiki gibi gelin ayrı eve gitmezdi. O zaman da ayrı eve giden vardı ama genelde toplumumuz büyük ailelerden oluşurdu. Sabah kahvaltı birlikte yapılır, akşam yemeği hep birlikte yenirdi. Ailede bir düzen, intizam, kurallar vardı. Bireysellik yoktu. Gelinler baş köşede oturmazdı. Çocuklar veya gençler büyüklerin yanında uzanmazdı. Anne babalar, kayın validenin veya kayınpederin yanında çocuklarını

AHMET
FARUK PAMUKÇU

sevemezdi. Belki bu anlatılanlar şimdi saçma gelecek ama toplumsal kurallar böyle idi. Bu günden bakıp o günleri eleştirmek doğru olmaz diye düşünüyorum. Her çağın kendine göre doğruları vardır. Rahmetli annem, hep anlatırdı. Kayınvalidesinden ayrıldığı zaman, yani ayrı eve taşınacağı zaman bir at arabası çağırmışlar. At arabasının yarısına; iki kat yatak, bir sandık, bir halı ve dört beş tanede ağzı kapaklı teneke, diğer yarısına da dört çocuk ve kendileri binerek baba evinden ayrılmışlar, kendi düzenlerini kurmuşlar. Beş çocuktan ben en küçüğüyüm. Ben anamın babamın kendi evinde dünyaya gelmişim. Demek ki dört çocuk oluncaya kadar kaynana, kayınbaba, kayınlar, eltiler ile birlikte yaşamaya devam. Tabi bir de evlerimizin misafir odaları vardı. Her zaman tertemiz hazırdı. Ola ki akşama bir misafir gelebilir diye. Dedemin iki katlı kerpiç evi vardı. Önceleri üzeri toprak damdı. Yağmur yağdı mı aşağıya su sızmasın diye dam loğlanırdı. Bir o başa bir bu başa loğ çekilirdi. Kar yağınca da tahta kürekle aşağıya süpürülürdü. Evin alt katında biz otururduk. Üst katında dedem ve amcalarım. Bir de arkada bahçe vardı. Bahçenin içerisinde de dedemin derme çatma 1+1 dediğimiz dört beş ayrı ailenin oturduğu evleri vardı. Onlarda da kiracıları otururdu. Bütün evler bahçeye veya avlu dediğimiz yere bakardı. Her ailenin de en az üç, dört, beş çocuğu vardı. Bu kadar kalabalık bir ortam. Sadece bahçede akan bir çeşme, hatta daha öncesinde tulumba, bütün aileler su ihtiyacını buradan karşılıyordu. Buz dolabı yoktu, yeni yeni hayatımıza girmeye başlamıştı. Özellikle ramazanlarda kapalı çarşıda veya muhtelif yerlerde buz satılırdı. 1 liraya veya 2 liraya buz alınırdı, eve götürülüp suya veya ayrana atılırdı. Buzdolabı yerine tel dolaplar vardı. Etrafı cam değil, elekten yapılmış dolaplar. Yemekler o dolaplarda, evin serin bölümlerinde veya sepetlerin altında saklanırdı. Bahçesinde kuyusu olanlarda kuyularda saklardı. Şampuan yoktu. Bir aile yeşil sabunla banyo yapardı. Şimdiki gibi her kafaya ayrı şampuan, ayrı saç kremi yoktu. Varsa yoksa yeşil sabun. Her şeyin bir bedeli var. Şimdiki gibi bu kadar lüks, bu kadar şatafat yoktu. Ama insanlar yine de tertemizdi. Pantolonlarımızın dizleri belki yamalıydı ama temizdi. Çamaşır makinesi yok, annelerimiz çamaşırları bahçedeki ocakta kurduğu kazanda kaynatırdı, bazılarını da taşın üzerinde tokaçla veya köpüçle temiz oluncaya kadar döverdi. Halıları kilimleri at arabasına yükledik mi doğru Salıbaba Çeşmesine. Ne neşe, ne muhabbet, ne mutluluk! Televizyonun adını duyuyoruz. Şarkı söyleyenin resmini de göreceğiz. Acayip bir merak var. O yıllarda Elazığ'da dört sinema vardı. Saray Sineması, Gölcük Sineması, Renk Sineması ve Köşk Sineması. Bir de yazlık sinemaların olduğunu da hatırlıyorum. Ama televizyon başka. Her evde sinema. Tabi en önemli merak konusu "Zeki MÜREN de bizi görecek mi?" Sonra yavaş yavaş her eve girmeye başladı televizyon. Bizimkisi "Schaublorenz " altı kanallı, hem de Avrupa malı. Eve her gelen misafire bu özellik önemle anlatılırdı. Televizyon yayını tek kanal akşam saatlerinde İstiklal Marşımızla başlar, gece saat 24:00 da İstiklal Marşımızla kapanırdı. Öyle sabahtan akşama o kanal senin bu kanal benim elde kumanda gezme olmazdı. Arada bir yayın bozulunca çatıya veya dama çıkılır antenle oynanırdı. Aşağıdakilere "oldu mu?" diye bağırılırdı. Aşağıdakiler de "oldu oldu!" veya "daha kötü!" diye karşılık verirlerdi. Yayın düzelinceye kadar bu durum devam ederdi. Her şey "DALLAS" dizisi ile başladı. "Ceyar, Suelen, Babi ve Pamela" hayatımıza girdi. Ondan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmadı… Sevgilerimle.

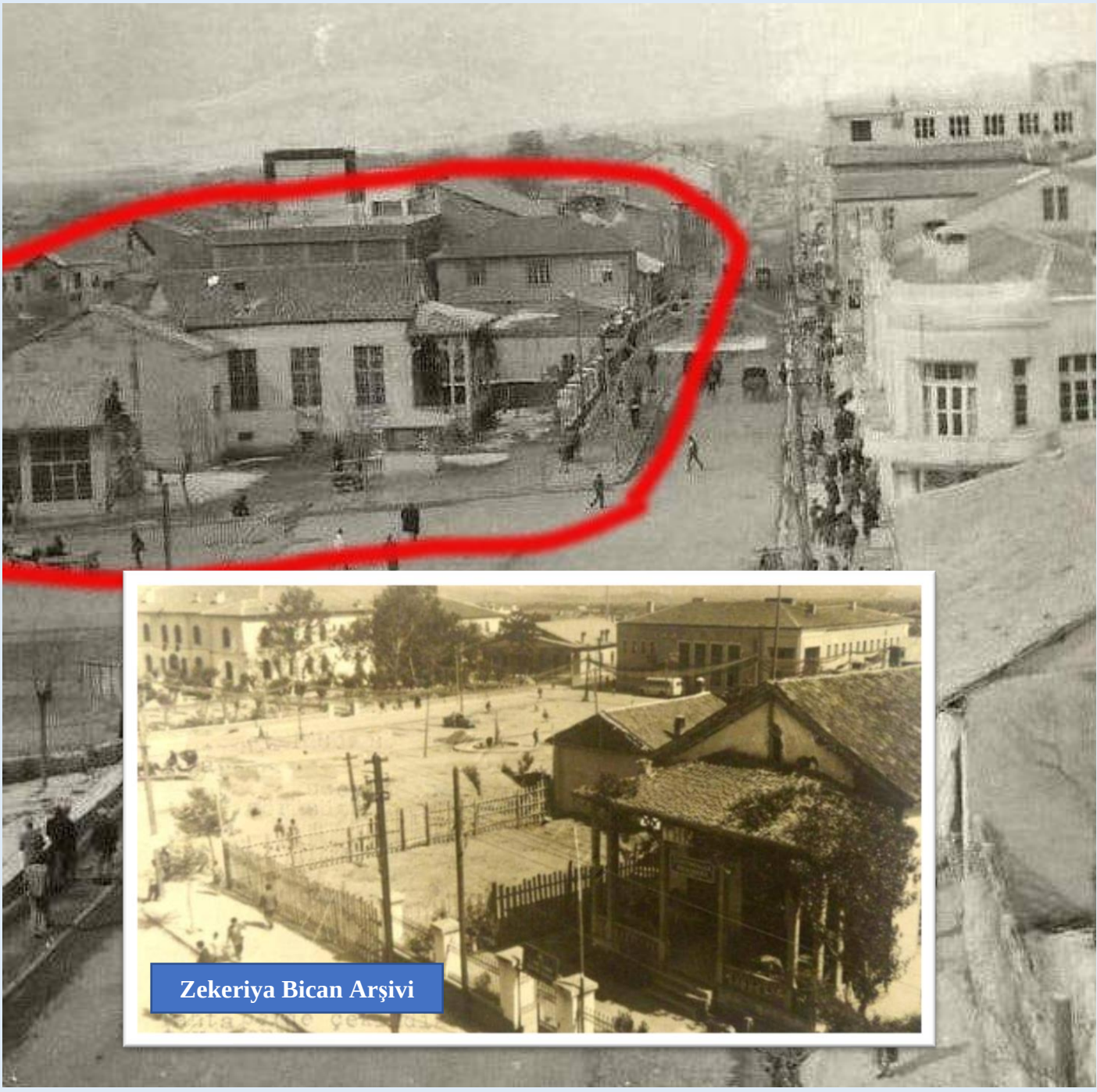

ELAZIĞ'IN KAHVEHANELERİ

Kent hayatının bir parçası haline gelen kahvehaneler, insanların boş zamanlarında en çok uğradıkları yerler arasındadır. Önceleri sohbet, muhabbet ve tartışma mekanları olan kahvehaneler bugün bu fonksiyonunu büyük ölçüde kaybetmiş bulunmaktadırlar.

Kahvehanelere devam eden kimseler saatlerce oyun oynamakta ve adeta toplumsal hayattan tecrit edilmiş olmaktadırlar.
Kahvehane; "dinlenmek, eğlenmek, vakit geçirmek için açılan ve çay, kahve içilen yerdir". "Çay, kahve, ıhlamur, nargile vb. gibi şeylerin içildiği; iskambil, tavla vb. oyunların oynandığı istirahat ve sohbet salonu" olarak da tanımlanmaktadır. Sosyal süreç içinde değişime uğrayan kahvehaneler, bir zaman dil ve irfan ehli kişilerin toplandığı, kahve içerek sohbet edip hoşça vakit geçirdikleri mekanlar iken, bazı zamanlar da işi olmayan kimselerin vakit geçirdiği yerler haline gelmiştir.

Elazığ'da 1950 veya 60'lı yıllarda birçok kahve bulunurken, merkezde bulunan üç kahvehane şehrin kültüründe önemli bir yer tutuyordu. Öğretmenler Lokali, Muallimler Kahvehanesi ve Berber Şevki Kahvesi, Elazığ'ın en çok ilgi gören kahvehaneleridir.

ÖĞRETMENLER LOKALİ

Çeşitli kaynaklardan edinilen bilgilere göre Öğretmenler Lokali öğretmenlerin gittiği bir kahvehane. Lokal, Gazi Caddesi üzerinde eski Belediye Binasının karşı köşesinde bulunuyor. Gazeteci Yazar Mehmet Topal, Lokali hatırladığını ama Berber Şevki'nin Kahvesi'ne ise yetişemediğini söyledi.

Lokalin Gazi Caddesi üzerinde eski Belediye Binasının karşısında köşede, iki katlı ahşap bahçeli bir bina olduğunu ifade etti. Öğrencilerin bu lokalin önünden geçmeye cesaret etmediğini belirten Mehmet Topal, "O kahvede hep öğretmenlerimiz oturuyordu. Aman bizi görmesinler bize bir söz söylemesinler diye yolumuzu değiştiriyorduk." dedi.

Araştırmacı Yazar Zekeriya Bican ise Öğretmenler Lokalini hatırladığını ve kahvenin önünden geçtiğinde asker gibi kollarını yanlarına yapıştırıp öyle geçtiğini söyledi.

MUALLİMLER KAHVEHANESİ

Birde Elazığ'da bazı öğretmenlerin ve öğrencilerin gittiği ayrı bir kahve daha bulunuyordu.

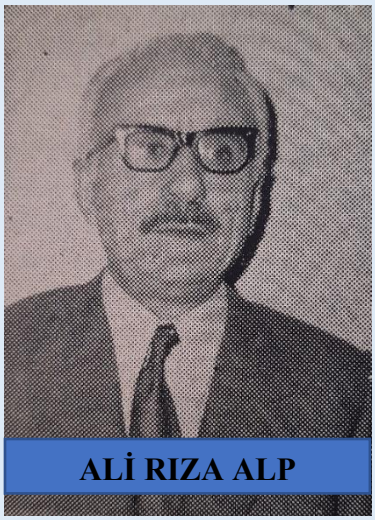
Buranın ismi de 'Muallimler Kahvesi' diye adlandırılıyor. Gazeteci Ali Rıza Alp yazısında bu kahveden bahsediyor. Ama o dönemki 'Muallimler Kahvehanesi'ne sadece öğretmenler gidiyordu. Alp yazısında, "Bir Muallimler Kahvesi vardı. Kaçak öğrencilerin, oşkin, tavla oynayan gençlerin kahvesi." diye belirtiyor.

Gazeteci Murat Atılmış, Sürmanşet Gazetesi'nde yayınladığı köşe yazısında Muallimler Kahvehanesi hakkında bilgi veriyor.

Murat Atılmış yazısında, "Belediye binasının sağında yer alan şimdiki İş Bankası'nın yeri, kahvehane imiş. Sabahçı kahvesi olarak ta bilinen kahve, o günlerde, Muallimler kahvesi diye anılırmış. Foterli Mustafa Amca (Mustafa Aydoğdu) diye biri işletirmiş kahveyi. Muallimler Kahvesi, öğrenci kesiminin ikinci adresi konumundaymış. O dönemin öğrencileri şöyle ifade

ediyorlar; ‘1965 öncesi bizim lisedeyken müdavimi olduğumuz kahveydi. Okuldan kırdığımız günlerde öğretmenlere yakalanmadan tavla ve domino oynamaya bayıldığımız günler.’ Muallimler Kahvesi, anlayacağınız, o yıllarda herkesin gidebildiği, hatta çalışanlarının bile bu günlerde hala unutulmadığı, önceleri şef garsonluğunu oldukça esprili bir kişilik olan Garson Şerif’in yaptığı, sonradan bu görevi şimdilerde rahmetli olan Hanifi isimli kardeşimize devrettiği, büyük bir kahvehaneymiş. Halen daha o yılları hatırlayanlar, Garson Şerif’in yaptığı esprileri anlatmadan duramıyorlar. Ne yazık ki günümüzde yok.”
Belediyenin tam yan tarafı olan Muallimler Kahvesi’nin bitişiğinde ise fırın vardı. Elazığ sinemayla 1934’lü yıllarda “Muallimler Kahvehanesi”de tanışıyor. Muallimler Kahvehanesinde sessiz ve siyah beyaz filmler 1937 yılına kadar oynatılıyor.

BERBER ŞEVKİ’NİN KAHVESİ

ALİ RIZA ALP

Elazığ’ın bir diğer ünlü kahvesi de Berber Şevki diye adlandırılan bir kişiye ait kahve. Yeri hakkında bir bilgi bulunmuyor. Kahve hakkında, Gazeteci Ali Rıza Alp’ın bir yazısı ile Şair Haydar Duman’ın bir şiiri bulunuyor. Elazığ’da gazetecilik mesleğine başlayan ve İstanbul’da meslek yaşamını sürdüren Gazeteci Ali Rıza Alp’in bir köşe yazısı bulunuyor. İstanbul’da faaliyet gösteren Elazığ-Harput Kültür Derneği’nin düzenlediği Kına Gecesi münasebetiyle senede bir defa yayınlanan ‘Geleneksel Kürsü Başı Dergisi’nin 1 Şubat 1974 tarihinde Ai Rıza Alp’in yayınlanan yazısında Berber Şevki’nin Kahvesi hakkında şunlar yazıyor:
“Bir de Berber Şevki’nin Kahvesi vardır ki önünden geçerken göz atmak bile değme babayiğit talebenin harcı değildi. Orası bir kahveden çok “Lokal Politik” ti. Gelen Valilerin

idarecilerin isimleri ilkin bu kahvede konuşulurdu. Hatta bu kahvede birgün Kışoğlu'nun mebus olacağı söylenmişti de Kışoğlu meb'us olmuştu.
Berber Şevki başlıbaşına bir kıymetti. Onun varlığı kahveyi akademi havasına büründürmüştü. Kelkatip, Hacı Kaya, Kışoğlu, Rahmi Hoca, Çakılcı Hilmi, Ahmet Karakaya'dan her birinin bir başka özelliği vardı kahvede.
Berber Şevki latife adamıydı. Kelkatip'in gülmiyen yüzü gülünceye kadar şakalara hedef olurdu. Hacıkaya babayaniliği temsil ederdi. Rahmi Hoca ağırbaşlılık adab ve erkan adamıydı. Çakılcı Hilmi açık renk, tertemiz elbiseleriyle modanın centilmenlerindendi. Ahmet Karakaya Çakılcı Hilmi Beyin aksine giyiminde kalenderdi.
Yazın bunaltıcı günlerinde Berber Şevki Akademisinin müdavimleri İzzet Paşa Camii yanındaki parkta toplanırdı."
Ali Rıza Alp'in bahsettiği yazlık park 'Yıldız Parkı' diye adlandırılıyordu.
Berber Şevki'nin Kahvesi ayrıca Elazığlılar'ın buluşma ve adres tespit noktası da olmuştur. Öyle ki elimize geçen bir mektup zarfının üzerinde bile 'Berber Şevki'nin Kahvesi' olarak adres tarifi veriliyor. 05.07.1938 tarihli ve Nevşehir'den gelen damgalı zarfın üzerinde "Elazığ - Maarif Müdürlüğü Emeklilerinden Şükrü Beye Berber Şevki Efendi Vasıtasıyla" yazıyor. Zarfın üzerinde adres yerine isim yazılması da dikkat çekici.

FERYAD

-Berber Şevki'nin yıkılan kahvesi için-
-Suzi Can'a-

Yıkılan kahveye baktıkça neler yade gelir
Gençliğin tazelenir, geçmişim abade gelir

Tütüyor, dişçi Kemal'in sanırım nargilesi,
Kahveler bir bir ocakdan köpürüp, sade gelir.

Ne sıcak yerdi, düşün bir hele, ey Suzi'yi Can
(Mamo) her emre koşar, her söze amade gelir.

Dem tutarken bize (Şevki), çay içip demlenerek,
Bir hoş oldukça sanırdık, gül açar, bade gelir.

Elaziz şendi, füsün beldesi, gülşendi, o gün,
Harput'un şimdi, hazan bülbülü feryade gelir.

HAYDAR DUMAN

"İZ"

Geçtiğimiz yıl kütüphaneme giren bir romanı öne alarak söze girmek istiyorum. Akıl Fikir Yayınları'ndan çıkan Prof. Dr. Memmed Ismayıl'ın "İZ" adlı kitabını okurken büyük keyif aldım. Bende Cengiz Aytmatov tadı bıraktı. Azerbaycan'ın Tovuz ilçesi, Esrik köyündeki bir ailenin etrafında dönüp duran hikâyeyi anlatıyor. Ama kitap sadece olaylar zincirinden ibaret değil elbette, daha ötesi ve fazlası var. Ard arda gelişen siyasi ve sosyal fırtınaların getirdiği ağır şartlar, hayatları çepeçevre saran savaşlar, acılar, yoğunlaşan duygular ve insan hâlleri... Aralara serpişen gelenekler, görenekler, kültürler...

ŞERİF AYDEMİR'İN NOT DEFTERİNDEN

Eserleri ve şiirleri muhtelif dillere çevrilmiş yazarımız 1995 yılından beri Türkiye'de. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nde görev yapıyor. Sağlığım el verir vermez, Yayınevi'nin sözü var bizi buluşturacak.

Hani vardır ya; bir konferanstan, sergi, tiyatro veya sinemadan çıkınca eve gitmek üzere otobüse, trene, tramvaya binersiniz ama bir bakmışsınız az önceki salonlardan birkaç kare görüntü sizinle birlikte gelmeye başlamış. Bir kitabı bitirince de öyle olmaz mı? Kitabı baştan sona değerli bulursunuz ama birkaç cümle vardır ki, peşinizi bırakmaz. İşte o kadardır, o etkinliklerden, o okumalardan size düşen kazanç.

Sözünü ettiğim 'İZ" adlı kitabın 158'nci sayfasındaki birkaç cümle de aylardır benim peşimi bırakmadı. Benimle yatıp kalkıyor âdeta. Şöyle:

"Bu köyün âdetiydi, uzun yolculuğa çıkan birisinin izini çiğneyip kaybetmezlerdi. Kaybetmezlerdi ki, iz bırakan şahısla iz arasındaki gizli bağ kaybolmasın, iz sahibini çekerek geri getirsin."

Bu ifadeler epeydir beni derin derin düşünmelere sevk etti. Acaba uzun yolculuklara çıkmış kimleri unuttuk? Geri gelmeyi bilmesinler diye kimlerin izlerini çiğnedik?

Düşündüm durdum...

Çocukluktan yeni çıkmıştım. Günde beş defa saçlarımı ıslatıp ıslatıp taramaya doyamıyordum. Gün doğarken bir türlü, gün batarken başka türlü serpiliyordum. Dünyada aklımın ermediği ne kalmıştı ki? Ders kitaplarında gözüm neyi yakalasa, kulağıma kırık dökük ne değse hemen gidip hafızama yapışıyordu. Artık her şeyi biliyordum. Hayatı, insanı, aşkı... Sakallı Celal'in meşhur sözünü hatırlarım, der ki: ***"Cahillik ne güzel, insan herşeyi biliyor."*** İşte öyle...

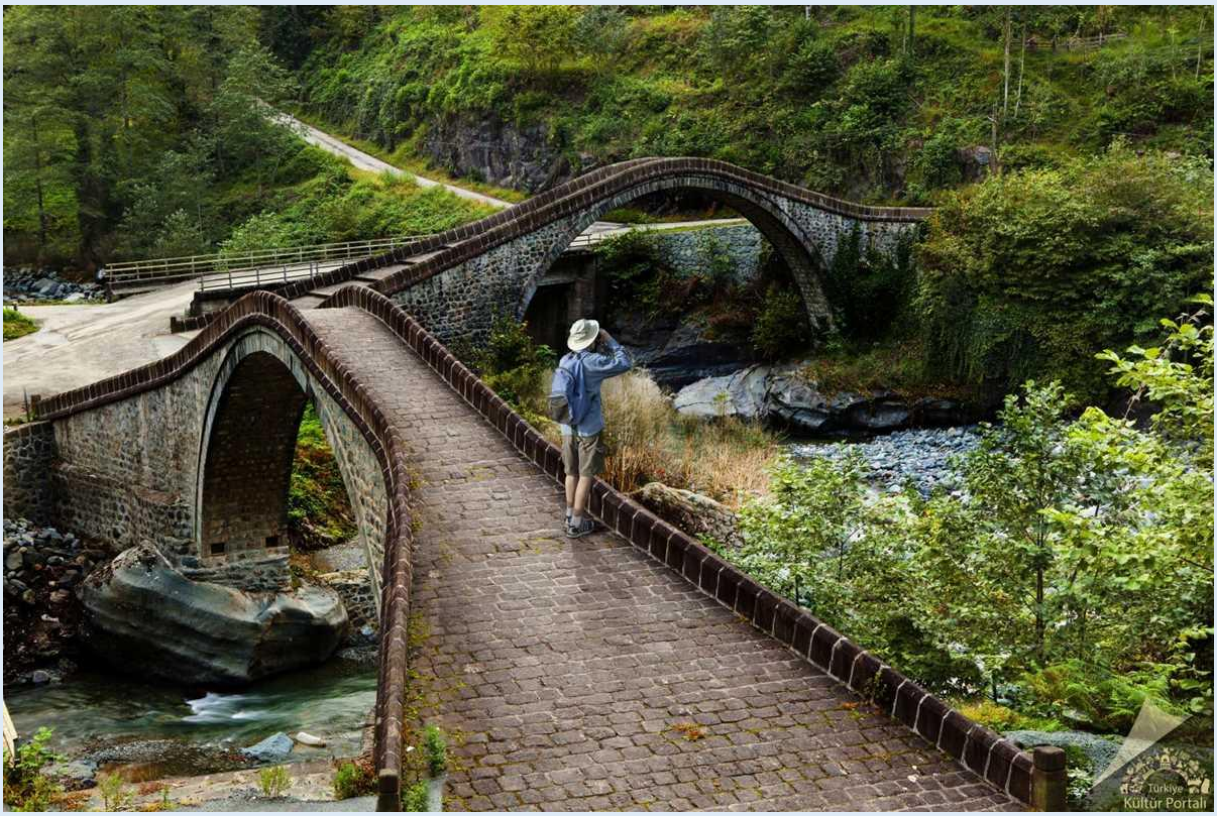
Elazığ- Ağın'ın Pul köyünde Rahmi Hoca vardı. Rahmi Bulut. Babamdan bir iki yaş büyüktü. Ben en küçük oğlu Seyfi'yle yaşıttım. Ama Rahmi Hoca ile aramızda çok sıkı bir arkadaşlık kurulmuştu. O ölünceye kadar da sürdü gitti dostluğumuz.

Bu yakınlık nasıl başladı? Ağın'dan Bademli köyüne birlikte bir yolculuğumuz oldu. Yürüye yürüye köye varıncaya kadar ben anlattım o dinledi. Tarih de anlattım coğrafya da, menkıbe de hikâye de... Handa harabada eksik koymayıp anlattım. İki üç saat boyunca hiç sözümü kesmedi. Nefesini tutup 'ıh' bile demedi. Tâ ki, köyün damları ayağımızın ucuna gelince anladım ki yolculuğumuz bitmiş ve benim Hoca'ya etmediğim eziyet kalmamış...

Yüzüne baktım tatlı tatlı gülümsüyordu.

-- Hocam, özür dilerim. Böyle kendimi söze kaptırıp başını ağrıttım. Hadsizlik ettim!..

-- Estağfurullah. Bilâkis memnun kaldım. Meğer taze heyecanlara çok ihtiyacımız varmış. Ah, güzel ile yola gidesin, yol mu dayanır insana?

O gün Hoca'yı çok sevdim. Hürmetim arttı. Gönlümün ebedi misafiri oldu. Kulpunu sıkı yakalayıp daha da bırakmadım.
Arası uzun sürmedi, bir kere de denk getirip birlikte Eğin (Kemaliye)'in Yazmakaya (Horoç) köyüne gittik. Uslanmıştım, kendimi tembihlemiştim, yolda hiç konuşmadım. O da sustu. Kıyımıza nice bir söz dalgası vursa da ikimiz de sükûtu dağıtmaya yeltenmedik.
Keban Barajı kurulup göl oluşmadan önce bu köylerin arasından Miran Çayı geçerdi. Üzerinde iki ayağı taş duvarlara gömülü ahşap bir köprü vardı. Oraya tam yanaştık, Hoca'nın köprüye selâm verdiğini fark ettim.
Büyü bozulmuş, sükût yırtılmıştı artık. Ben sordum, Rahmi Hoca imbiğinden damla damla bırakıverdi. Sözün çoğunu kendisinde tutsa ve esrarını korusa da dökülenler bana yetiyordu. Çünkü onun dilinde söz hemen vücut kuşanıyordu.
Doğruymuş. Köprüye selâm vermiş, hep verirmiş zaten, bilhassa taş köprülere... Köprüleri meleklerin beklediğine inanırmış. Çünkü köprüler iki yakayı birleştirip insana hizmet ederlermiş. İnsana hizmet eden her varlığa, her eşyaya Hoca da hürmet beslermiş. Marifet; insanata, hayvanata ve nebatata aynı gözle bakabilmekmiş.
Bir ara Rahmi Hoca büyükçe ve işlenmiş bir taşın yanı başında kolumu yakaladı, bakışlarını gözlerime çiviledi:
-- Taşa dikkat kesil! dedi. İnsan elinin değdiği, çekicin döğdüğü taş sadece taş değildir. İnsandan iz taşıyorsa artık onun beşeri bir kıymeti vardır
Sonra dönüşte, Pul köyünde defalarca önlerinden geçip de farkına eremediğim birkaç asırlık taş duvarlara yeniden yeniden baktırdı. Taşlar sanki birer ikişer canlandı, yüce gönüllü insanlar gibi benimle muhabbete koyuldular teklifsizce. O gün, masallardan aklımda kalan 'sabır taşı'nı da, 'istişare taşı'nı da, 'ejderha taşı'nı da iyice hıfzettim. Sosyal hayatın içindeki 'tuz taşı'nı, 'binek taşı'nı, 'sadaka taşı'nı belledim. Oturaklı, biçimli ve itibarlı yiğitlerin remzi olan 'köşe taşları'na gidip gidip ellerimi sürdüm, iz aradım.
O gün taşla beni akraba eyledi Rahmi Hoca.
Sadece taşla mı?

Köylerinden birini sormuştum, nasıl bilirsin, diye. Muteber adam olduğunu söylemişti. " O adamın tarlasının kenarında biten karaçalı bile kendisine sığınan serçeyi kartala yedirmez, var gerisini sen anla!"
O gün serçenin gül hatırına karaçalıyla da akraba olmuştum.
(Rahmi Hoca, 1974 yılında Ankara yolunda trafik kazası geçiren iki genç evladını yanyana kendi elleriyle toprağa verdi de sabır, tevekkül, metanet bir mü'mine nasıl yakışırmış hepimize gösterdi.)
Zaman akacak, ben kitaplardan öğrenecektim; Malatya Hükümet Konağı karşısındaki Yeni Camii'nin 1912'de Balkan Harbi'yle birlikte yapımına başlanırken taşlarının önemli bir kısmının Pul köyünden götürüldüğünü...
Gene kitaplarda okuyacaktım; Hint Medeniyetinde taşa "Ebedî Malzeme" denildiğini.
"Taş emeği ve zekâyı asırların ötesine taşır."
" Kadim zamanlar içinden sızıp gelen bir kan gibidir taş, nabzımızı doldurur."
Bana öyle geliyor ki, bu kitaplar az daha fırsat bulsalar bütün hayatı taşın içine hapsederler.

Nâgehân ol şâra vardım
Ol şârı yapılır gördüm
Ben dahi bile yapıldım
Taş u toprak arasında

Bir Memici Usta vardı, duvarcı, Ekirek köyünden. Babam onu çok sever, "Deli Usta" diye çağırırdı.
-- Adam hiç deliye benzemiyor, neresi deli? diye sormuştum.
Babam hırslanmış, sesini yükseltmişti:
-- Yalan mıyım? Deli işte! Başı bir vakit boş kalmıyor, etrafı görünmeyen çeşit çeşit misafirlerle dolu.
Memici Usta'yı birgün taşların arasında kendi kendisiyle konuşurken buldum. Çok merak ettim:
-- Hiiçç! dedi, taşlarla cilveleşiyorum.
Taşla, duvarla cilveleşip seviştiği anlarda Memici Usta'yı oralardan çekip ortak dünyamıza getirmek asla kolay olmazdı.
Bademlili Taşçı Beşir Karatepe de taşın yüreğinin olduğuna inanırdı. Bizi de inandırmaya kalktığı olmuştur. Taş kırarken onu lafa tutardım da, çekicinin sürçmesiyle taşın atardamarı nasıl zedelenirmiş, taş nasıl kanarmış ayne'l-yakin görürdüm. O demlerde Beşir Usta'nın taştan af dilediğini yüzündeki ezik ve elemli ifadelerden hemen anlardım.
Aynı oymaktan Dilâver Aydın'ı da duvar örerken dikkatli dikkatli çokça izlemişimdir. Üstten bakıp otuz katır yükü taş arasında duvara yakışacağı ararken içlerinde bazıları dillenip, "Ben buradayım, ben buradayım" diye seslendiklerini çokça işitmişliğim vardır.
Dantela gibi örülmüş duvarlar şiire benzerler. Gergef gergef işlenen taşlar içli bir şiirin canlı mısralarınca uzar giderler.
Rilke ne güzel söyler: Ağaç şiiri mi yazacaksın, der. Aylarca ağaca bak, nizamını icine naklet. O sende, kulaklarında ve gözlerinde kurulsun, der.
Vak'anivüs (Osmanlı'da tarihçi) Süleymaniye Camii inşaatında yanyana çalışan iki işçiden birine sorar:
-- Kolay gelsin. Ne yapıyorsun burada?
-- Görüyorsun işte! Terin tozun içinde taş taşıyorum. Nedir bu çilem?
Aynı soruyu öbür işçiye de sorar:
-- Görüyorsun işte! Kıyamete kadar kalacak bir mabedin inşaatında çalışmak bana nasip oldu. Bunun mutluluğuyla taş taşıyorum. Elimin izi ebedî olarak bu taşla birlikte yaşayacak.

İnsanları tekdüze tutamazsınız. Her birinin gönlünde ne cıvıldaşır durur, kazanında hangi aş kaynar, bilinmez ki... Sümmani'ce söylersek:

Dünyayı sevenler veli değildir,
Canı terkedenler deli değildir,
İnsanoğlu gamdan hâli değildir,
Herbirini bir efkâre yazmışlar.

İki yıl önce televizyonda bir haber kanalında rastladım. Balkanlar'da bir köyün ahalisini sürgün etmişler, köyü boşaltmışlar. Sonra oraya başkaları da gelmemiş. Komşu köylerden Recep Bayram diye biri kendine vazife edinmiş, 25 senedir boş köye beş vakit ezan okuyor. Recep Bayram'a mikrofon uzattılar, "Evet, dedi, 25 senedir kelebeğe böceğe, ota duta, dağa taşa ezan okuyorum. İnsanlar gittilerse izleri duruyor.
Dağda taşta, ağaçta kuşta insandan iz arayanlardan biri de Erzurumlu Şefik Güvenli'ydi. Onu bize 1994 yılındaki bir sohbette psikiyatri profesörümüz rahmetli Ayhan Songar anlatmıştı. Münih'te Türk işçilerinden biri ölür ama cenaze namazını kılacak cemaat yoktur. O anda orada bulunan Şefik Efendi namazını kılar ve ağaçlara kuşlara sorup tezkiye ister: " Ey ağaçlar, kuşlar! Ey Allah'ın kulları! Merhumu hâl- i hayatında nasıl bilirdiniz?
Ağaçla, kuşla, taşla, toprakla bütünlük kurabilmek elbette çok üstün bir ruh gerektirir.
20. yy başlarında Amerika'ya göçen Harputlu Hamesdeg hasret dolu ve ince duygularla örülmüş bir kitap yazarak doğduğu topraklara olan özlemini dile getirmişti. Kitabın adını ilk görüşte zaten çarpılmıştım: Güvercinim Harput'ta Kaldı. Kitap baştan sona Harput köylerinin evlerini tarlalarını, dağlarını taşlarını anlatıyor ve sizi kendi geçmişinin içine çekiyor. Biliyorum, Hamesdeg sevgilinin kokusunu arar gibi ölünceye kadar oralarda iz sürdü.
Nasreddin Hoca eline kibrit alıp Akşehir Gölü'ne doğru yürümüş.
-- Hoca ne yapacaksın?
-- Gölü yakacağım
-- Kibritle koskoca göl yakılır mı?
-- Yanmasa bile "cız" ettiririm ya...
Yaş geçiyor, zaman akıyor. Geçmişten izler içimizde gölleniyor artık. Yakmasak bile belki birkaç satırla cız ettiririm dedim.
İsmet Özel söylemişti, " Yaşamak geçti başımdan" demişti.
Başka ne desin?

ÇAYDAÇIRA'YA
REKLAM VERMEK
İSTİYORSANIZ.
BİZİ ARAYINIZ.
553
253
3090

Elazığ Belediyesi'nden Ramazan coşkusu…

Ramazan ayının manevi iklimini geniş kitlelerle buluşturacak Elazığ Belediyesi Ramazan etkinlikleri, 2 Nisan Cumartesi günü başlıyor.

Fuar Alanı Kapılarını Ziyaretçilerine Açıyor

Ramazan etkinlikleri, Elazığ Belediye Başkanı Şahin Şerifoğulları'nın şehrin gelecek vizyonuna değer kazandıran projeleri arasında yer alan Ahmet Tevfik Ozan Fuar ve Kongre Merkezi'nde gerçekleştirilecek. Ramazan programıyla ilk kez kapılarını açacak olan Fuar ve Kongre Merkezinde Elazığlıların buluşacağı programlarda, geniş kitlelerin büyük beğenisini kazanan sanatçıların konserleri, ilim ve edebiyat dünyamızın değerli isimlerinin katılacağı söyleşilerin yanı sıra Karagöz-Hacivat, Rafadan Tayfa tiyatro gösterileri yer alacak. Ramazan ayı süresince açık olacak Ramazan Çarşısı da Elazığlıların buluşma adresi olacak.

Birbirinden Kıymetli İsimler Elazığlılarla Buluşacak

Elazığ Belediyesi, 2 Nisan'da başlayacak Ramazan ayının manevi atmosferini Elazığlıların gönüllerince yaşamalarına katkı sağlamak için dopdolu bir içeriğe sahip etkinlik programı hazırladı.

Şehrin gelecek vizyonuna değer katan bir konseptle inşa edilen Ahmet Tevfik Ozan Fuar ve Kongre Merkezinde on bir ayın sultanı Ramazan ayı süresince her akşam 21.30'da düzenlenecek etkinlikler kapsamında, edebiyat ve ilim dünyamızın sevilen isimleri söyleşi programlarıyla, ulusal düzeyde milyonların beğenisini kazanmış sanatçılar ise dinleti programlarıyla Elazığlılarla buluşacak.

2 Nisan Cumartesi günü tasavvuf müziğinin güçlü sesi Abdurrahman Önül'ün eşsiz dinleti programıyla başlayacağı Ramazan etkinlikleri kapsamında; ezgileriyle gönüllerde taht kuran Uğur Işılak, Cengiz Özkan, Esat Kabaklı, Sufi Mehter, Mustafa Cihat, Muhsin Kara, Murat Belet, İbrahim Sadri, Orhan Hakalmaz, Resul Aydemir, Eşref Ziya Terzi, Mesut Kurtis, Hasan Dursun, Emrah Güneş, Harput İlahi Grubu, Elazığ Belediyesi Musiki Topluluğu, Elazığ Belediyesi Gençlik Korosu, Turgut Kırgıl, Grup Dergah Elazığlıların Ramazan coşkusuna ortak olacak. Ramazan etkinlikleri kapsamında ayrıca ekranların ve edebi sohbetlerin sevilen yüzü Hayati İnanç, ünlü tarihçi Prof. Dr. Ahmet Şimşirgil, Şair-Akademisyen Prof. Dr. Nurullah Genç, İlahiyatçı-Yazar Ahmet Bulut, Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Prof. Dr. Halis Aydemir söyleşi programlarıyla Elazığlılarla bir araya gelecek.

On bir ayın sultanı Ramazan ayının manevi ikliminin zirveye ulaşacağı Kadir Gecesinde ise Dünya Kur'an-ı Kerim Güzel Okuma Birincisi Habip Deveci muhteşem tilavetiyle konuk olacak. Kadir Gecesine özel düzenlenecek programda, Elazığ Belediyesi Tasavvuf Korosu da bir konser verecek.

Çocuklara Müjde

Elazığ Belediyesi tarafından düzenlenecek Ramazan etkinliklerinde minikler de unutulmadı. Çocukların en sevdiği kahramanlar arasında yer alan Rafadan Tayfa Çocuk Tiyatrosu, 4 Nisan'da Elazığlı miniklerle buluşacak. Çocuklara özel programlar kapsamında 23-24 Nisan'da Hacivat ve Karagöz gösterisi çocuklara Ramazan sevinci yaşatacak.

Usta Tiyatrocular Elazığlılarla Buluşacak

Usta tiyatro ve sinema oyuncusu Emin Olcay ve Devlet Tiyatrosu Sanatçısı usta oyuncu Cem Kurtoğlu, 'Aşk-ı Hak-Yunus Olmak' adlı gösteriyle 11 Nisan Pazartesi günü Elazığlıların ramazan sevincine ortak olacak.

Ramazan Çarşısı Açılacak

Ramazan ayı programlarıyla ilk kez kapılarını Elazığlılara açacak Fuar ve Kongre Merkezi bünyesinde Ramazan Çarşısı açılacak. Ramazan Çarşısında gıdadan giyime, el sanatlarından yöresel ürünlere geniş bir ürün yelpazesi yer alacak.

Kaç kelimelik insanız?

BİLAL CİVELEK

Arada sırada edebiyatta en çok kullanılan sözlerden biri…
Sevdiği kişilere sitem anlamı da taşıyan söz şarkılarda da çok geçer.
Arada sırada ruhum sıkılıyor.
Arada sırada uğra da yüzün görelim.
Arada sırada selamın geliyor.
Türkçeyi güzel kullanamıyoruz galiba. Yoksa Türkçe tam bir edebiyat dilidir. Duyguları kelimelere dökmeyi bilmiyoruz. Tıpkı su gibi… Evimizin önünde su akar ama onu kullanmasını bilmeyiz. Akar gider nehre, denize…
Türkçe kelimeler de aynı. İnsanın yüreğine dokunan kelimeleri az kullanıyoruz. Kullanmakta cimrilik ediyoruz. Oysa kelimeler bizden ne para ister ne pul.
İlginç bir araştırma sonucu okumuştum.
Bir Alman günlük hayatında yedi yüz ile sekiz yüz kelime kullanıyor. Bir İngiliz de aynı ama biz sadece yüz elli ile iki yüz kelime ile yaşıyoruz.
Bu durum biraz da az okumakla ilgili olmalı diye düşünüyorum. Az okuyan az kelime kullanıyor. Çok kitap okuyan daha fazla kelime kullanıyor.
Düşünsenize yüz elli kelime ile bütün hayatımız geçiyor. En az kullandığımız bir kaç kelime var ki can alıcı kelimelerdir. Toplumu sağduyu ve sakin yaşamaya davet eden kelimerdir bunlar.
Mesela; Teşekkür ederim.
Özür dilerim.
Lütfen!
Görünüşte üç cümle beş kelime değimli?
Ama toplum barışında anahtar kelimelerdir. Bu kelimeleri kullanan toplumlarda insanların aralarında küslük çok çok az olur. Kavgalar azalır, hatta öldürme olaylarını sıfıra yakın aşağı indirebilir.
Görünüşte sadece beş kelime ama etkiler inanılmaz boyuta ulaşıyor.
“Ara sıra” dan lafı açtık ara sıra ile bir Elazığ fıkrasıyla devam edelim.
İki köylü temizlik konusunda sohbete başlar. Derken sıra birbirlerinin temizliğine gelir.
Biri:
“Ben daha temizim”
Diğeri ise:
“Ben daha da temizim” diye itiraz eder.
Münakaşa devam ederken, yaşlı amcanın kendilerine yaklaştığını fark ederler ve ona sormaya karar verirler:
“Amca sen daha iyi bilirsin. Bizim hangimiz daha temiziz.”
Yaşlı adam sorar:
“Oğlum senin adın ne?”
“Mehmet Ali”
“Peki ya senin adın ne?”
“Yusuf”
“Oğlum Mehmet Ali sen senede kaç kere yıhanisin”
Aradaaa sırada
“Oğlum kaç kere?” diye sinirlenir.
Mehmet Ali eliyle işaret ederek:
“Valla amca tam iki defa”
Bunu duyan Yusuf’un gözleri fal taşı gibi açılır:
“Ya Mehmet Ali senede iki defa heç olur. Ben iki senede bi defa yıhanim, niye sen su guşusun nesin” der.
Arada sırada sözünü ne ile ölçersen ölç uyar.
Ayda bir, yılda bir….
Belki de ömürde bir bile uyar…
Arada sırada…

Halk Kahramanı: MAMO PAŞA

Kurtuluş Savaşı'na katılmış Elazığlıların tüm derdine koşan İtfaiye Amiri Mehmet Yalçınkaya, namı değer Mamo Paşa, Elazığ'ın sembol isimlerinden biri…

ÇAYDAÇIRA/ELAZIĞ

Elazığ Belediyesine uzun yıllar hizmet veren renkli kişiliği, babacan tavırları ve tükenmez yardımseverliğiyle tanınan Elazığlıların "karagün" dostu dedikleri MAMO PAŞA olarak da tanınan Mehmet Yalçınkaya'yı tanıtacağız. 1902 yılında Harput'ta doğan Mehmet Yalçınkaya kendi deyimiyle "Kore Kahramanı" Albay Celal Dora'nın sınıf arkadaşı ve yakın dostu olarak Harput Askeri Rüştiyesinde okurken, ailevi sebepler ile okulunu 3. Sınıftan ayrılıp çalışma hayatına atılmak zorunda kalmış. 18-19 yaşlarında iken Kurtuluş Savaşının başlamasıyla askere alınmış ve savaşa katılmıştır. 1928 yılında Elazığ Belediyesi'nde memur olarak göreve başlayıp 1935'de İtfaiye Amirliğine atanmıştır. Vefat ettiği 22.04.1961gününe kadar bu görevde kalmıştır.

Prof. Dr. Kerim Sunguroğlu, Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı yayın organı Elazığ Dergisinin 18. sayısında Mamo Paşa hakkında bir tanıtım yazısı kaleme almıştır. Mamo Paşa'yı tanıtıcı yazısında; "İnsanlara yardım etmekten zevk alan, gözü tok, çalışkan, cesur, hemşeri aşıkı bir insandı. Kendisini, Belediyedeki asli görevine ilave olarak Elazığ Halkının hizmetine adamıştı. Bu yüzden halk arasında Onun için 'Doğana beşik, ölene tabut olur, karagün dostudur' deyimleri kullanırdı." diye ifade ediyor.

Atatürk'ün ziyaretinden ötürü takdirname

Mehmet Yalçınkaya (Mamo Paşa) Atatürk'ün Elazığ'a gelişine tanık olan isimlerden biridir. Mevlüt Canaydın'ın bir anısını Prof. Dr. Melih Boydak dile getirdi:

"Elazığ Halkevi'nde (şimdiki Öğretmenevi) düzenlenen bu gecede, Atatürk'ün huzurunda saz ekibinde darbuka çalan Elazığ'ın yetiştirdiği Usta klarnetçi Mevlüt Canaydın'ın bir anısını aktaracağım. Bu anıyı kendisiyle 2004 yılında, Elazığ Harput halk bilimi ve müziği üzerine

yapmış olduğum bir söyleşide dinledim ve bir kitapta yayınladım (Boydak 2004). Mevlüt Canaydın o gece ile ilgili olarak aşağıdaki açıklamaları yaptı:
"Oniki yaşındaydım. O akşam sinemaya gittim. İtfaiyeci Mamo Paşa (İtfaiye Amiri Mehmet Yalçınkaya) gelip sinemadan beni aldı ve Halkevi'ne götürdü. Gecede yapılacak müzik şöleninde, darbuka çalmam için babam beni istemiş (Mevlüt Canaydın'ın babası Şükrü Canaydın da Elazığ'ın yetiştirdiği usta klarnetçiler arasındaydı)."
Prof. Dr. Kerim Sunguroğlu da yazısında, Atatürk'ün 1937 yılında Elazığ'a teşrifleri dolayısıyla yapılan hazırlıklarda Mamo Paşa'nın iki ay gece gündüz demeden çalıştığını ve bu ziyaret sırasında gösterdiği üstün hizmetten dolayı o günkü Elazığ Belediye Başkanı tarafından kendisine özel takdirname verildiğini belirtti.

Mamo Paşa'nın ölümü

Mehmet Yalçınkaya'nın ölümüne de tanık olan Prof. Dr. Kerim Sunguroğlu, o günleri şöyle anlatıyor:
"1961 yılının ilk ayları Elazığ ve civarında kurak gitmeye başlamış, Nisan ayının üçüncü haftasına da yağışsız girilmişti. Halk, Allah'a dualar ederek yağmur beklemekte idi. Yağışlar hemen başlamazsa yalnız ekili alanların değil akarsuların da kurumasından korkuluyordu. 22 Nisan 1961 sabahı şehirde üzücü bir haber daha yayıldı. Mamo Paşa Hakkın rahmetine kavuşmuştu. Bu acı haberi alınca büyük bir üzüntü içerisinde evine koştuk. Hava açık ve güzeldi.
Belediye Reisliğinin teklifi ve Valiliğin 22.04.1961 tariihli oluru ile 'Memlekete yaptığı büyük hizmetleri dolayısı ile Bayrak Nizamnamesinin 10. Maddesine istinaden…' tabutu üzerine Türk Bayrağı örtülerek cenazesini evinden alıp eller üzerinde Camiye götürürken hava hafiften bulutlanmaya öğle namazına bir saat kala da sağnak halinde yağmur yağmaya başladı. Cenaze namazı kılınırken hafifleyen yağmur, cenaze arabası Harput'taki aile mezarlığına doğru yola çıkarken tamamen durdu, bulutlar dağılıp hava iyice açtı."

Üniforması Madalya Doluydu

Tarık Tahiroğlu anılarının yayınladığı hatırat kitabında ise Mamo Paşa'dan şöyle bahsediyordu: *"İtfaiye denince asıl adı Mehmet olan "Mareşal Mamo"dan söz etmeden geçemeyeceğim. Mamo, İtfaiye kurumunun başı idi. Çok iri cüsseli ve çok tanınmış bir kişi idi. Belediyenin tüm çalışmalarında, etkinliklerinde ön safta bulunurdu. Tüm Elazığlıların sevdiği biri olmuştur. Asıl ünü giyiminde idi. Rus mareşallerini andıran bir üniforma giyerdi."*
Mamo Paşa'yı bir de 1974 Yılı'nda İstanbul'da yayınlanan 'Geleneksel Kürsü Başı' Dergisi'nde Ali Rıza Alp'ın kaleminden dinleyelim:
"Bir Mamo Paşa'sı vardı eski yılların. O kadar madalyayı, kimden, nerden, nasıl bulmuştu? İtfaiye amiri idi. Yangınlarda Abdulhamid paşaları gibi madalyalarını takar-takıştırırdı. Sağa sola emirler verirdi ama yangın yine de bildiğini yapardı. Elazığ'da köhne bir arazöz, delik deşik hortumlar, susuz Elazığ'da yangın ve yangında emirler veren Goring kadar nişanları olan müşekkel ve müheykel bir kişi: Mamo Paşa…
35 yıl kadar evveldi. Merhum Ömer Naim Beyin evinden Halkevine doğru gidilirken Asafların evi tutuşmuştu. Mamo Paşa emirler veriyordu. Mamo Paşa'nın yanına yaklaştım. 'Bak senin emirlerinle yangının söneceği yok!' dedim. Mağlup bir ordu kumandanı edasıyla, 'Arazöz köhne, hortum delik ne p…. yesin Mamo paşa' dedi."

Çaydaçıra Derginizi artık dergilik.com.tr'de okuyabilirsiniz. Dergilik uygulamasını cep telefonunuza indirip ücretsiz okuyunuz.

Radyoturkisch Yayın Hayatına Başladı

ÇAYDAÇIRA/ALMANYA

Merkezi Almanya'nın Oberahusen şehrinde 10 yıla aşkın tarafsız habercilik ilkesiyle yayın hayatını sürdüren Haberin Saati internet gazetesi bünyesinde Türkçe müziğin popüler ve unutulmayan şarkılarının yer alacağı radyoturkish.com yayın hayatına başladı.

TÜRKÇE MÜZİĞİN YENİ ADRESİ

Almanya'da İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmenliğini İlhan Kılıç'ın yaptığı Haberin Saati internet gazetesi bünyesinde Türkçe müziğin yeni adresi sloganıyla dijital yayın hayatına başlayan Radyoturkish nostalji ve popüler Türkçe müzik yayını ile medya hayatında yeni sayfa daha açtı.

Türkçe müziğin nostalji ve popüler kategorilerde buluştuğu ilk platformlar arasında yer alma başarısını gösteren Radyoturkish google play ve Apple Store gibi dijital marketinde tasarlanan uygulamasıyla dinleyicilerine hizmet vermeye her ortamda devam edecek.

Türk müziğinin unutulmaz isimlerinin dillerden düşmeyen şarkılarını, geçmişten bugüne önemli bir değere sahip olan müzik melodilerinin ve günümüzde popüler olan şarkıların yer alacağı radyo kanalında sıla hasreti çeken Türk gurbetçilerin yoğun ilgi göstermelerinin bekleniliyor.

Radyoturkish Genel Müdür İlhan Kılıç; "Ben medya ve iletişim kurmanın değerini çok derinden hisseden bir bakış açısına sahibim. Bundan dolayı ilk medya projemiz Haberin Saati ile yayın hayatına başladık. Tarafsız, ilkeli ve doğru habercilik anlayışının bulunduğu Haberin Saati tecrübemizle insanların haberden sonra en fazla ilgi duydukları müzik kategorisine yöneldik. Radyoturkish olarak bu anlamda eksiklik yaşayan insanımız başta olmak üzere tüm topluma hitap eden bir anlayışla 7/24 kesintisiz Türkçe müziğin yeni adresi olmak için kolları sıvadık.

Son olarak uygulamamızı www.radyoturkish.com internet adresinden veya mobil uygulamalarımız Apple store ve Google Play indirerek bu büyük ailenin bir parçası olabilirsiniz." diyerek sözlerini noktalarken yayın hayatına başladığı andan itibaren artan dinleyici kitlesinin giderek ileride daha büyük kesimlere ulaşılacağı mesajı da veriliyor.

Anılardaki Elazığ Lisesi-1

Üniversiteden henüz mezun olmuş genç bir öğretmen, 22 yaşında... Üniversitedeki en popüler hocalardan aldığı "asistanlık" teklifini elinin tersiyle itip "Anadolu'daki Türk gençlerini milli bilinçlendirmek ve onlara hizmet etmek için öğretmenliğe gideceğim" deyip ata toprağı Elazığ'daki kadim eğitim kurumu Elazığ Lisesi'ne tayin olur. Lise öğretmenliği sırasında yaşadığı eğitime aykırı bazı anıları yaşayan Oğulcan, bu olayların başkaları tarafından *"eğitime katkı"* bağlamında algılanması noktasından hareketle anlatılmasının yararlı olduğu düşüncesine varır ve anlatır. Hafızasının kayıt defterinde olanlardan bazı özetlemeler yaparak aktarmaya çalışır.

Prof. Dr.
RAMAZAN DEMİR

Kasım 1969 tarihinde Elazığ Lisesi'nde asil öğretmen olarak göreve başladığında gördüğü manzarayı şöyle özetlemek mümkündür. Okulda doğru dürüst başarıyla uygulanan bir disiplinin olmayışı nedeniyle her gün öğrenciler arasında kavgalar, öğrenci-öğretmen tartışmaları, hatta öğretmenlerin sözle tacizleri, yol kesmeler, yüksek not için tehditler vs benzer olaylar günün konusudur! Öğrencilere kesinlikle yasak olan okul içinde sigaranın içildiği, yaralayıcı aletlerin taşındığı, kabadayı tipi gençlerin yaygın olduğu en dikkat çeken disiplinsizliklerdir. Okulun müdür makamında oturan vekil kişinin başka bir kente tayını çıkmış emaneten duran "M.T." isimli zatın eğitim otoritesinden uzak, dirayetsiz bir kişilik sergilemesi disiplinsizliği daha da artırır. Kısacası, okulda öğretmenlerin bitmeyen disiplinsizlik şikâyetleri, düzensizlik, eğitim kalitesindeki düşüklük ilk gördüğü aksaklıklardır.

Tayin haberini veren ve göreve başlama işlemlerinin yürütülmesi için okulu ziyarete gelen yeni öğretmen Oğulcan'a karşı okul müdür vekili şahsın yapmak istediği idari tasarruf çok ilginçtir.

Bir haftalık atama/göreve başlama mühletini kullanmak isteyen yeni genç biyoloji öğretmenine, açık biyoloji ders saatlerinin olmadığını, dışarıdan bir doktor hanımın o derslere girdiğini, Oğulcan'ın boş olan kimya ders saatlerini almasını önermesi bir idarecinin dirayetsiz ve bilgisizliğinin göstergesiydi.

İşin aslı, 15 saat biyoloji dersin "yakını olduğu" anlaşılan doktor hanıma ücretli ders olarak vermiş olmanın ayrıcalığını sürdürmek istiyordu. Anlaşılan odur ki doktor hanıma ücretli ders karşılığında tabir caizse bir "nüfuz" kayırma yaptığı gerçeği ortaya çıkıyordu. Dersin asli öğretmeni dururken bir başkasının dışarıdan biyoloji derslerine giremeyeceğini, ne kadar biyoloji ders saati varsa hepsini programlanıp üzerine kimya derslerinin ekleyerek haftada 30 saat ders programının verilmesini isteyen Oğulcan'ın sağlam duruşu, ehliyetsiz müdür vekilinin hoşuna gitmez. Oğulcan'ın bilgiyle ve kişilik otoritesiyle dik duruşu, mevzuata hâkimiyeti vekil müdürü şaşırtır.

Sonuçta dışarıdan gelen doktor kanıma yol verilir ve açık tüm biyoloji ders saatlerine kimya ders saatleri de eklenerek birlikte 30 saatlik programı bir hafta sonra hazır olur. Ayrıca bir başka biyoloji öğretmenin şikâyetçi olduğu "haşarı" sınıfların derslerinin de kendisinden alınıp Oğulcan'a verilmesini isteyince normal ders yükünden fazlası oluşan Oğulcan yüksünmeden haftada 36 sat derse girmeye başlar...

Lise öğretmenliğinin ilk günlerinde, öğretmenler odasındaki deneyimli ve deneyimsiz pek çok öğretmenle tanışır. Yıllarını eğitime vermiş, yaşlı başlı öğretmenlerin vakur duruşları hemen Oğulcan'ın dikkatini çeker. Bunların başında İngilizce öğretmeni Saadet Doras vardır. Tüm öğretmen ve idarecilerle özel ve özgün bir yaklaşımla tanışır, hakkında sorulan sorulara net cevaplar verir ve meslekte "başarı" dileklerini alır. *(Devamı var)*

AYLIK KÜLTÜR, SANAT VE AKTÜEL DERGİ
ÇAYDAÇIRA

MURAT SEVİNÇ'İN FIRÇASINDAN

ELAZIĞ HATIRATLARI.....

Elazığ'da Bağbozumu

Dr. Burkay Adalığ

19 Ekim 2021

Geçtiğimiz günlerde Elazığ'da bağbozumuna katıldık ve Kayra Alpagut bağlarında dünyaca ünlü **Boğazkere** ve **Öküzgözü** üzümlerimizin arasında unutulmaz bir gün geçirdik. Şarap kitabı yazıp yazmayacağımı soran pek çok okurum var; yakın zamanda bir şarap kültürü kitabı yazmayı planlamadığım için edindiğim değerli bilgileri sizlerle buradan uzun uzun paylaşmak istedim.

21 Eylül'de Elazığ'a giderek Alpagut bağlarını ve Mey İçki Elâzığ Şarap Fabrikasını gezdik ve Kayra, Buzbağ gibi ünlü şaraplarımızın üretim teknikleri hakkında bilgi aldık. IWSA'dan sevgili Ayça Budak (podcastimizi dinlemediyseniz tıklayın) ve Mey İçki chief winemaker'ı Murat Üner'in nefis anlatımları ve tadım etkinlikleriyle zenginleşen bu özel güne Alpagut bağlarını gezerek ve üzümleri asmalarında inceleyerek başladık. Pek çok teknik ayrıntı da olduğu için madde madde özetlemek daha uygun oldu

Mey İçki'ye ait bu bağlar adını Arp'avut (Ermenice "güneşli") tan alıyor ve dilimize Alpagut olarak geçmiş

250 dönüm arazide 6 parsel var ve 96.000 fidanın 40.000'i Boğazkere, 56.000'i de Öküzgözü üzümü veriyor. Boğazkere üzümlerinin anavatanı Diyarbakır ama Elazığ'da da pek çok farklı klonu yetişiyor. Damla sulaması yapılan telli bağlar tamamen kırmızı şaraplık üzümlere ayrılmış durumda

Boğazkere ve Öküzgözü üzümleri birbirine benziyor ve tatmadan sadece bakarak ayırmak kolay değil. Size pratik bir bilgi yaprakları maydonoza benzeyen ve üzümleri daha koyu renkli olan Boğazkere. Öküzgözü'nün yaprağı yemeklik asma yaprağına daha çok benziyor ve üzümleri daha puslu bir görünümde. Tahmin edebileceğiniz gibi adlarını öküzün gözlerinden ve boğazı kermelerinden (kekremsi bir tat vermesinden) alıyorlar

Murat Üner, Kayra, Buzbağ, Cumartesi, Leona gibi tüm şarap markalarından sorumlu ama Şarköy'deki fabrika'da Özge Hanım ve Elazığ'da Emre Bey de onunla birlikte çalışıyor. Yani birbirinden çok farklı ve leziz şaraplar üretebilmek ve bunu sürdürülebilir kılmak Murat Bey liderliğindeki bir takımın sorumluluğu. Napa'dan gelen "danışman winemaker" Daniel O'Donnell da sürecin önemli bir parçası elbette.

Parsellerin hasadı tek seferde yapılmıyor. Murat Bey ve ekibi üzümleri sürekli tadıyor ve BRIX (şeker) ölçümleri yaparak parsellerin belli bölümlerini belli günlerde topluyorlar. "Bütün bağ oldu, hadi tüm üzümleri toplayalım" yok. Toprağın eğimi, güneş alması vs gibi faktörler nedeniyle 20-30 metre uzaktaki bir fidanın üzümü bile farklı bir lezzet sunabiliyor. Zaten ustalık gerektiren kısım da burası; sadece 2 çeşit üzüm var ama onlarca farklı lezzette kaliteli şaraplar üretebiliyorlar.

Elazığ'ın iklimi kaliteli üzümler yetiştirmek için çok uygun. Gündüz 30 derecelere ulaşan hava sıcaklığı fotosenteze yardımcı oluyor, gece de hava 10 derecelere kadar soğuduğu için fidanların serinleyip dinlenecek zamanları oluyor ve fenolik olgunluğa erişiyorlar.

İklim değişikliği Elazığ'ı da etkilemiş, bu sene fazla kar almaması hasat tarihlerini ve üzüm tonajını etkilemiş (Yani bağbozumu "her sene şu gün başlıyoruz, hepsini kesiyoruz bu günde bitiyor" kadar basit değil. Neredeyse her gün bağın farklı yerlerinden tek tek üzümler toplanarak analiz ediliyor)

BUMBAR

Elazığ Usulü Bumbar Tarifinin Malzemeleri

1 kuzu bumbar
2 kuru soğan
1 demet maydanoz
2 su bardağı büyük bulgur
1 yemek kaşığı domates salçası
1 yemek kaşığı biber salçası
Tuz, isteğe göre

Elazığ Usulü Bumbar Tarifi'nin Yapılışı

Öncelikle çok zahmetli bir o kadar da lezzetli bu yemeği çok seviyorum o zaman yapım aşamasna geçelim. Temizlenmiş bağırsakları önce suda bir güzel yıkayıp patates filesiyle önlü arkalı tuzla ovuyoruz. Ters çevirip yıkayıp bir gün suda bekletiyoruz, ertesi gün tekrar yıkayıp yağlı yerini çevirip bir kenara alıyoruz. İç malzemesine gelince de soğanları doğruyoruz, büyük bulgurumuzu ekleyip salça, maydanoz, su koyup dolduruyoruz. tencere ye doldurduğumuz bağırsakları koyup üzerini geçecek şekilde su koyuyoruz kaynamaya başlayınca altını kısıyoruz, ağır ateşte iki saat pişiriyoruz. Şimdiden afiyet olsun herkese.

BORDO YAYINCILIK
Yeni Mah. Gazi Cad. No:36 Yüce Pasajı Kat: 1/105
Tel: 0424 2361284
ELAZIĞ